

ОПШТИНА АРИЉЕ

ПРОГРАМ РАЗВОЈА

ИЗАБЕРИ УСПЕХ

2007.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ АРИЉЕ

ПРОГРАМ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

ОКТОБАР, 2007.

Израда Програма развоја општине Ариље је подржана од стране Програма подршке општинама коју финансира Влада Швајцарске преко Швајцарске агенције за развој и сарадњу.

Стручни консултанти

Марин Крешић, Зорица Чоловић-Суботић, Радомир Миловановић

САДРЖАЈ:

О ОПШТИНИ АРИЉЕ	7
МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ	10
ВИЗИЈА РАЗВОЈА.....	13
ОБЛАСТИ РАЗВОЈА.....	14
1. РУРАЛНИ РАЗВОЈ.....	15
2. РАЗВОЈ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА	20
3. РАЗВОЈ ТУРИЗМА.....	25
4. ДЕМОГРАФСКА ПОЛИТИКА.....	29
5. РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА	36
6. РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ	42
7. РАЗВОЈ ЗДРАВСТВА.....	48
8. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА.....	53
9. КУЛТУРА	57
10. ИНФОРМИСАЊЕ.....	61
11. РАЗВОЈ СПОРТА	65
12. РАЗВОЈ ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ	69
13. БЕЗБЕДНОСТ И УПРАВЉАЊЕ КРИЗНИМ СИТУАЦИЈАМА	74

Радна група

А ц о М и т р о в и ћ	Д р а г о љ у б Ђ у н и с и ј е в и ћ	М и л а н П е т р о в и ћ
А н а Р а д о в и ћ	Д р а г а н П а ј о в и ћ	М и л о ш В у к о в и ћ
Б и љ а н а А њ и м о в и ћ	Д р а г а н П о п о в и ћ	М и л о ш С т е ф а н о в и ћ
Б о ј а н Д м и т р о в и ћ	Д р а г а н М и л о с а в љ е в и ћ	М и л к а Ч в о р о в и ћ
Б о ж и д а р П е т р о в и ћ	Д р а г а н Н о в а к о в и ћ	М л а д о м и р Ј а н к о в и ћ
Б о р е С р е т е н о в и ћ	Д а н и ј е л а Г а ч а н о в и ћ	Н е н а д Ј о в и ч и ћ
Б о р и с П е т р о в и ћ	Д р а г а н а М и л и ћ	Н е л а Б о ж и ћ
Б о р и с л а в П е р и ш и ћ	Д р а г а н П а в л о в и ћ	О б р а д С а в и ћ
Б о р к а Б р к и ћ	Д р а г а н а Б р к и ћ	Р а н к о Д а в и д о в и ћ
Б р а н к о П е ј о в и ћ	И в а н а Н о в а к о в и ћ	Р а д о ј к о Л у к о в и ћ
Б р а н к о Ј е р к о в и ћ	Љ у б и ц а Б о г о с а в љ е в и ћ	Р а д о в а н Ј а к о в љ е в и ћ
Б р а н к о М и х а ј л о в и ћ	Љ и љ а н а Д и м и т р и ј е в и ћ	Р а д е М а р к о в и ћ
Б р а н и с л а в а Ћ и р к о в и ћ	Љ у б и н к о П е т р о в и ћ	Р а д о в а н Д и м и т р и ј е в и ћ
В л а д е И с а и л о в и ћ	М а р к о С т о ј а н о в и ћ	С л а в о љ у б Б о г и ћ е в и ћ
В л а д е Ж и в к о в и ћ	М и љ а н а С т е ф а н о в и ћ	С л а в и ц а Р а д о в и ћ
В е с н а М а д з а р е в и ћ	М и л и ц а С л а в к о в и ћ	С н е ж а н а Ш п е х а р
В у к Д а м њ а н о в и ћ	М и л о р а д В и д и ћ	С а ш а П о п о в и ћ
В у к а н а С а в о в и ћ	М и л о в а н Ј о в а н о в и ћ	С в е т и с л а в П е т р о в и ћ
В и д а н Н о в и т о в и ћ	М и л о р а д С а в и ћ	С л а в е Р а д о ј е в и ћ
В е с н а Ј а н к о в и ћ	М и љ к о М и ћ о в и ћ	З л а т о м и р П е т р о в и ћ
Г о р и ц а К о с и ћ	М и ш о М а т о в и ћ	З о р а н С т о ј к о в и ћ

Поштовани суграђани,

Општински програм развоја, као дугорочни стратешки документ који одређује будуће правце развоја заједнице је један од најважнијих докумената које локална смоуправа доноси. Са задовољством могу рећи да је ово само један у низу развојних планова које је наша општина донела у последњих годину дана и којим се постепено заокружује и употпуњује општински систем планирања.

Као дугорочни програм који одређује правце развоја општине у наредних 15 година, он обједињује већ донете секторске, дугорочне и средњорочне планове (Стратегија локалног економског развоја, План промена, Просторни план, Стратегија за младе), као и краткорочне, годишње планове развоја општинске управе, јавних предузећа, установа и кључних институција, од чијег рада зависи несметано одвијање живота и рада у нашој општини.

Програмом развоја општине Ариље обухваћено је 13 области које су учесници Радионице за групно планирање одабрали као кључне за будући развој наше општине: рурални развој, развој малих и средњих предузећа, инфраструктуре, туризма, здравствене заштите, образовања, социјалне заштите, демографске политике, спорта, културе, информисања, локалне самоуправе и цивилног друштва, безбедности. Питања екологије и одрживог развоја, као императив прожимају се у свим областима.

У визији наше заједничке будућности Ариље видимо као здраву и за живот привлачну средину, модерну и добро организовану заједницу срећних људи и веселог дечјег смеха.

Желели смо да нагласимо да ће се у будућем развоју наше општине нарочита пажња поклањати просторним уређењу целе општине, стварању свих потребних услова за економски напредак и добробит свих наших грађана у свим областима живљења. Нарочито желимо да се ангажујемо на поправљању неповољне демографске ситуације у општини, што је услов будућег социоекономског развоја.

Посебна вредност овог Програма развоја је у томе што је у његовој изради учествовао велики број стручњака из јавних институција, бизнис сектора, организација грађанског друштва и грађана из целе општине, који најбоље познају постојећу ситуацију и потенцијале заједнице у свим секторима, што је гаранција да ће предвиђене мере и инструменти за постизање постављених циљева одговарати потребама већине грађана.

За подршку у реализацији концепта општинског система планирања и израде Програма развоја општине Ариље захвални смо руководству и особљу Канцеларије МСП Програма у Краљеву.

Скупштина општине Ариље донела је Програм развоја општине Ариље на заседању 2. октобра 2007. године, једногласно.

Обзиром да је Програм развоја донесен на такав начин, он одражава потребе и хтења највећег броја грађана општине, те зато и обавезује сва општинска руководства у наредном петнаестогодишњем периоду да раде на његовој реализацији.

Поред законске обавезе и практичне користи, у смислу усмеравања општинског развоја, постојање оваквог стратешког документа олакшаће нашој општини, независно од политичког опредељења актуелног руководства, приступ инвестиционим и донаторским фондовима у земљи и иностранству у будућем периоду.

Огроман ентузијазам и енергија коју су у току рада на свим фазама израде Програма унели чланови тимова, грађани у току консултативног процеса, јавних расправа и промотивних активности, говоре да је створена позитивна, потстицајна атмосфера, која треба да допринесе успешној реализацији зацртаних стратешких циљева.

Општинско руководство је активно опредељено ка променама и препознало је планирање општинског развоја као изузетно значајну област за будућност и добробит свих становника општине. Зато очекујемо искрено и свесрдно ангаживање свих грађана на уређењу нашег места, поштовању прописа, унапређењу услова живота и рада, како би у блиској будућности Ариље збиља и постало за живот пожељна средина, здравих и задовољних људи, са пуно дечјег смеха.

Председник Општине Ариље

др Зоран Мићовић

Ариље је град дуге историје. Бројни су докази о трајању живота на овим просторима, још од праисторије, али је највише сачуваних трагова средњевековне српске државе. Некада је долином Моравице водио римски пут према Ивањици. Овде су у XI веку пронашли уточиште избегли становници из Тесалије, а мошти свог свеца Св. Ахилија, положили у постојећи хришћански храм. Сава Немањић је 1219. године Моравице (садашње Ариље) прогласио за седиште Моравичке епископије. У овом месту је столовао српски православни епископ Евстатије за време краља Драгутина, а за време цара Душана и митрополит Марко. Нову Саборну цркву Моравичке епископије подигао је краљ Драгутин Немањић између 1283. и 1296. године. Краљева задужбина добила је име Црква св. Ахилија по свецу из Ларисе и она више од седам векова представља симбол Ариља.

Једно време, током XVII и XVIII века, Ариље и околина су остали готово пусти. Староседеоци су се одселили за време великих сеоба, а нови житељи из данашње Источне Херцеговине и Црне Горе почели су да се досељавају на ненасељене просторе средином XVIII века.

Указом кнеза Милана Обреновића Ариље је 1880. године проглашено за варошицу. Почетак XX века обележио је интензиван развој занатства и воћарства.

Данас је Ариље град малине и приватне привреде, али и место са добрим условима за развој туризма.

Општина Ариље се налази у западном делу Републике Србије, у саставу Златиборског округа. Смештена је између сливова река Моравице, Великог и Малог Рзава, на укупној површини од 349 км². Ово је брдско-планинско подручје, са надморским висинама од 330 до 1382 метра. Ариље је, као административни центар општине, смештено на надморској висини од 342 м, на самом ушћу Рзава у Моравицу. Општина Ариље има добре везе са већим привредним, културним и административним центрима у Србији, нарочито са Ужицем, Чачком и Београдом. Од Београда је удаљена 195 км, од Ужица 38 км, а од Чачка 47 км.

Према попису становништва из 2002. године, у општини Ариље живи 19.784 становника у 22 насељена места, од чега 6.744 живи у општинском центру. Општина се већ више деценија суочава са сталним опадањем броја становника. Природни прираштај у периоду 1991-2002. године износио је - 1,6%. Миграциони салдо је такође негативан. Старосна структура становништва је неповољна. Становништво општине у целини налази се у

процесу демографског старења, а сеоско становништво је у процесу дубоког старења.

Природа је ово подручје обдарила чистим водама, богатим и атрактивним шумским пределима, па се овај крај убраја у најздравије и најчистије средине у Србији. Очувана средина пружа изванредне услове за производњу здраве хране. Највећи дар природе представља обиље чисте и веома квалитетне воде. Бистре планинске речице и потоци који пресецају територију целе општине погодни су за водоснабдевање, гајење рибе, али није занемарљив ни њихов хидроенергетски потенцијал. Систем за водоснабдевање *Рзав* у Ариљу, водом за пиће снабдева око 300000 становника Србије у 5 општина, а има услова и за флаширања воде за пиће на многим врелима у општини.

Ариље је данас пријатно и живописно мало место са великим туристичким потенцијалом. У селу Висока, 34 км од Ариља, налази се бања чија вода извире из самог корита реке. Температура воде је 28°C, а искуство говори да лечи реуму, срчане тегобе и нервна обољења и побољшава вид. На граници између села Бреково и Добраче,

у кањону реке Пањице, налази се улаз у атрактивну Водену пећину, чије бројне тајне још нико није у потпуности испитао. Идеално место за одмор и рекреацију је мотел "Млинарев сан", саграђен недалеко од центра града, на обали Рзава. Поред обала Рзава налази се више пријатних и скровитих плажа. Општина Ариље, као најмања у Златиборском округу, са 5,7% територије, по оствареном степену економског развоја се налази на трећем месту међу свих 10 општина Златиборског округа. Ариље својим економским потенцијалом доприноси формирању народног дохотка округа у просеку са 10%. Ово је резултат дубоко укоренење традиције приватног предузетништва на територији општине. Податак да у нашој општини активно послује око 1100 приватних радњи и предузећа довољно говори о предузимљивости и вредноћи Ариљаца. Ариљска привреда је претежно производно-прерађивачка, врло разноврсна, није уско специјализована, прилагодљива је условима тржишта и са повољном власничком структуром (завршена је приватизација друштвеног сектора). Доминантне привредне гране су пољопривреда и прерађивачка индустрија (прерада текстила и дрвета, металопрерада). У региону су познати текстилни производи из Ариља, са заштићеним жигом квалитета "Ариљски текстил".

Ариље се у свету препознаје по производњи ситнојагодастог воћа, нарочито малине, па се често назива и светском престоницом малине. Гајењем малине се бави готово целокупно становништво. Преко 5.000 малих фабрика под ведрим небом производе годишње око 20 милиона kg малине доносећи општини значајна девизна средства. Овде је највећа концентрација засада на свету, највећа хладњача за замрзавање воћа у Европи ("Земљорадничка

задруга Ариље"), овде је постигнут појединачни рекорд у производњи малине (44.763 kg по хектару), овде пракса мења теорију... Малина је препородила ариљски крај и зато су јој Ариљци подигли споменик. Општина има потенцијал и за производњу другог воћа, пре свега шљиве и јабуке.

Политичка ситуација је стабилна током више година, што омогућава континуиран рад општинских органа. Вишегодишње опредељење општине је позитиван и активан однос према променама. Током последњих 10 година локална самоуправа улаже значајне напоре у побољшање квалитета локалне инфраструктуре (путеви, водоснабдевање, расвета). У реализацији капиталних објеката општина је успоставила сарадњу са општинама у окружењу (регионална депонија, гасификација, водоснабдевање). Тренутно, највећа инвестиција је изградња спортске хале. Значајне су и активности у области унапређивања здравља становништва,

нарочито младих. Успостављен је и нови вид институционалне бриге за старе оснивањем Службе за помоћ у кући. Општинска управа улаже напоре у јачање својих кадровских и административних капацитета кроз обуке запослених и формирање општинског услужног центра. Велики део ових активности спроводи се уз финансијску подршку донатора.

Општина је преузела и активну улогу у стварању повољнијих услова за пословање доношењем Стратегије локалног економског развоја, формирањем Канцеларије за локални економски развој и оснивањем Иновационог центра за развој пољопривреде. У циљу остварења јасне средњорочне и дугорочне визије укупног развоја заједнице, општина је приступила доношењу и других стратешких докумената - Програма развоја општине, Стратегије за младе и Просторног плана.

МЕТОДОЛОГИЈА ИЗРАДЕ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

Од средине осамдесетих у општинама Србије су занемарене активности на планирању развоја. Нису доношени документи који садрже заједничку визију будућности и дугорочне циљеве развоја, који би обухватили друштвени, економски и институционални развој и заштиту животне средине. Због тога није ни било усклађених средњорочних, ни годишњих планова и програма. Одсуство планирања имало је за последицу стихијски развој, који није био заснован на реалним потребама и могућностима локалних заједница.

Општине у Републици Србији су законским решењима после 2000. године, а посебно Законом о локалној самоуправи, добиле већу аутономију у погледу планирања развоја. Законом о локалној самоуправи је, као примарна, дефинисана надлежност локалне самоуправе да изради, усвоји и реализује програме развоја општине.

Из наведених разлога, општина Ариље је, у сарадњи са Програмом МСП, приступила изради Програма развоја општине, који ће бити основа планирања, а самим тим и оријентациона тачка за израду осталих планских

документа. Добра полазна основа су већ израђене стратегије, планови и прогарми (План промена, Стратегија локалног економског развоја, Стратегија за младе и Нацрт просторног плана општине). Општина Ариље је искористила велики број информација и смерница из националних стратегија.

Програм развоја општине Ариље треба схватити као:

- ❖ документ којим се заједнички ствара слика будућности заједнице (визија), а након сагледавања стања у коме се општина налази у овом тренутку - где жели да буде (циљ), како да до тога дође (стратегија), у ком временском периоду и шта је за то неопходно (ресурси, мере, инструменти)
- ❖ менаџмент инструмент којим су дефинишу будући задаци општине, њено позиционирање према регији којој припада, према потенцијалним инвеститорима, донаторима, кредитним фондовима итд
- ❖ синтезу свих планских докуманта, уз поштовање њихове различитости и хијерархијских односа
- ❖ основу за даље процесе планирања (годишњи, средњорочни, секторски и други планови)
- ❖ динамични документ који је с једне стране подложен променама, а са друге се мора поштовати и примењивати

ПРИСТУП ПРИМЕЊЕН У ИЗРАДИ ПРОГРАМА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ

Успешна израде ПРО је резултат осмишљеног приступа прилагођеног локалним условима и потребама. Приступ који је користила општина Ариље, уз подршку Програма МСП, је омогућио:

- ❖ свеобухватност процеса израде
- ❖ поштовање свих начела одрживог развоја
- ❖ учешће и подршку политичког руководства општине у изради ПРО
- ❖ активно учешће цивилног друштва у свим фазама израде
- ❖ обраду свих друштвено-економских аспеката развоја општине на основу реалних развојних потенцијала и услови за њихово коришћење.

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ ПРО

Процес израде ПРО обухватио је шест основних фаза:

- I. Припремна фаза – организација рада
 - a. формирање координационог тима за израду Програма развоја и одређивање вође Тима и координатора тима
 - b. обезбеђивање експертске подршке тиму
 - c. утврђивање заинтересованих страна и њихових интереса
 - d. формирање радних група и успостављање партнерстава
- II. Анализа постојећег стања
 - a. прикупљање и анализа постојећих општинских и републичких планских докумената
 - b. израда социо-економске анализе оствареног степена развоја
 - c. испитивање ставова грађана о развоју општине
- III. Креирање Програма развоја општине

Први нацрт ПРО настао је као резултат примене методологије групног планирања. Подељен је у више поглавља од којих је свако посвећено једној области деловања. За сваку област деловања утврђено је следеће:

- анализа постојећег стања (потенцијали и проблеми)
 - смернице преузете из националних стратегија и постојеће општинске документације
 - општи циљ
 - могућности за интервенцију (стратегije које ћемо применити)
 - мере и инструменти за реализацију циљева

Даљом обрадом првог нацрта ПРО на састанцима са радним групама и координационим тимом, по

појединим областима, настао је други нацрт, а затим и трећи нацрт који су усвојили сви учесници на заједничкој радионици, као Предлог ПРО за јавну распарву.

- IV. Јавна расправа и представљање грађанима, привредним, цивилним и политичком круговима општине су организовани након одржавања заједничке радионице свих учесника у процесу, који су утврдили коначан Предлог ПРО.
- V. Израдом плана мониторинга и оцене реализације су дефинисани показатељи мониторинга и оцене реализације, временски распоред обављања мониторинга и оцене, дефинисање одговорних за ову активност.
- VI. Усвајање ПРО и израда Годишњег акционог плана су завршне активности.

На крају процеса општина Ариље је добила документ који је створио основе за:

- ❖ имплементацију концепта **одрживог развоја** у општини Ариље, кроз циљеве у областима **економског развоја, друштвеног развоја, развоја институција и заштите животне средине**
- ❖ примену **општинског система планирања** и повезивања са другим планским активностима у општини
- ❖ **унапређивање капацитета** општинских служби за израду и имплементацију ПРО,
- ❖ подршку **међуопштинској и регионалној сарадњи** у смислу размене искуства, координације и реализације заједничких развојних пројеката.

ВИЗИЈА РАЗВОЈА

Наша визија је да Ариље постане здрава и за живот привлачна средина, модерна и добро организована заједница срећних људи и дечјег смеха.

Желимо да нагласимо да ће се у будућем развоју наше општине нарочита пажња поклањати просторном уређењу целе територије општине и стварању свих неопходних услова за економски напредак и добробит свих наших грађана у свим областима живота. Посебно желимо да се ангажујемо на побољшању неповољне демографске ситуације у општини, што је један од услова будућег социо-економског развоја.

ОБЛАСТИ РАЗВОЈА

Програм развоја општине Ариље је подељен на тематске области, у којима су дефинисани правци будућег развоја. Приликом одабира тематских области водило се рачуна о задовољењу принципа одрживог развоја.

Појам „одрживи развој“ установљен је 1989. године, а званично прокламован Бергенском декларацијом из 1990. године, као „развој који задовољава потребе садашњице, тако да оставља могућност будућим генерацијама да задовоље своје потребе и да се саме развијају“.

Одрживи развој као процес захтева постизање договора о равнотежи између три различита процеса развоја који су свакодневно преплићу: **економски развој**, **развој заједнице (друштвени развој)** и **еколошки развоја**. Осим ова три процеса, веома је значајан и **институционални развој**, као подршка процесу одрживог развоја.

Пратећи принципе одрживог развоја, општина Ариље је дефинисала области које су битне за усмеравање будућег развоја. То су:

1. У области економског развоја

- Рурални развој
- Развој малих и средњих предузећа
- Развој туризма

2. У области друштвеног развоја

- Демографска политика
- Развој образовања
- Развој инфраструктуре
- Здравствена заштита
- Социјална политика
- Култура
- Информисање
- Развој спорта

3. У области институционалне подршке

- Развој локалне самоуправе
- Безбедност и управљање кризним ситуацијама

4. Област заштите животне средине је посматрана интегрално, у оквиру тема које могу имати негативних утицаја на стање животне средине у општини Ариље.

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Руралне области у Србији су дефинисане као простор чија је главна физичка и географска карактеристика коришћење земљишта за производњу пољопривредних и шумарских производа. Према овој дефиницији, преко 90% територије Општине се може одредити као рурална област у којој живи око 60% становништва.

Према **анализи социо-економског развоја**, од укупне површине територије Општине Ариље, пољопривредно земљиште обухвата близу 60%. У структури пољопривредног земљишта, обрадиве површине учествују са 71,5%, тако да Општина има повољне природне услове за развој пољопривредне производње.

Најразвијенија грана пољопривреде је воћарство, у оквиру којег се по економском значају издваја производња малине и осталог јагодастог воћа, што представља најрентабилнији вид пољопривредне производње у општини. Производња у области ратарства претежно је усмерена на задовољавање сопствених потреба пољопривредних домаћинстава. У области повртарства најзначајнији производ је кромпир, чији се просечан принос креће изнад или око просека Републике. У области сточарства, судећи према броју грла главних сточарских врста, Општина Ариље спада у ред напреднијих узгајивача говеда и оваца, али је евидентно да производња последњих година опада и благо заостаје у односу на потенцијал који јој пружају природни услови и тржиште.

Пољопривреда доминира у структури националног дохода (41% НД, 66% укупног извоза) захваљујући пре свега повољним природним условима за њен развој и локалној традицији у производњи одређених пољопривредних култура, пре свега јагодастог воћа по коме је овај крај постао препознатљив и ван граница земље. Међутим, постојећи ниво пољопривредне производње није у складу са природним погодностима које постоје као потенцијал на територији Општине.

Стање сеоске инфраструктуре у општини Ариље није на задовољавајућем нивоу. Око 50% локалних путева је неасфалтирано. Водоснабдевање је делимично решено градским водоводом, али у великом броју села брдско-планинског подручја постоје локална изворишта у којима се не контролише квалитет воде. Канализационом мрежом је обухваћен само мали број села у близини града, док се организовано прикупљање отпада у селима уопште не врши.

Становници виде пољопривреду и сточарство као највећи потенцијал општине, док је истовремено као један од највећих проблема у општини наводи лоше развијена сеоска инфраструктура.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Депопулација и старење сеоског становништва
- Мали број савремено организованих (комерцијалних) газдинстава
- Техничко–технолошка застарелост механизације
- Неорганизованост стручних служби и недовољна обученост пољопривредних произвођача за савремене технологије
- Недовољна организованост пољопривредника
- Уситњеност земљишног поседа
- Недовољно развијена инфраструктура и комуналне услуге на сеоском подручју
- Недовољна подршка локалне самоуправе
- Слабе маркетиншке активности
- Недовољна развијеност прерађивачких капацитета
- Недовољно коришћење водних ресурса за наводњавање
- Велике површине запушеног или неискоришћеног пољопривредног земљишта
- Неконтролисана градња на најбољем пољопривредном земљишту.

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Повољни природни услови за производњу пољопривредних производа за којима расте тражња на светском тржишту (малина, јабука, шљива, купина, боровница, кромпир)
- Развијена производња малине, јабуке и шљиве
- Развијена мрежа откупних станица и раскладних капацитета
- Традиција и искуство у пољопривредној производњи
- Спремност пољопривредних произвођача за прихватање нових технологија;
- Повољни природни услови за развој сточарства
- Основан Иновациони центар за пољопривреду
- Домови културе у селима

СМЕРНИЦЕ

Стратегија пољопривреде Србије дефинише следеће циљеве: изградити одржив и ефикасан пољопривредни сектор који може бити конкурентан на светском тржишту и који доприноси расту националног дохотка; обезбедити храну која задовољава потребе потрошача у погледу квалитета и безбедности; осигурати подршку животном стандарду за људе који зависе од

пољопривреде, а нису у стању да својим развојем прате економске реформе; осигурати подршку одрживом развоју села; сачувати животну средину од негативних утицаја пољопривредне производње и припремити пољопривреду Србије за интеграцију у ЕУ. У оквиру ових циљева препознају се и смернице за локалну самоуправу: увођење закупнине за државно пољопривредно земљиште, унапређење квалитета земљишта, доношење локалних акционих планова за рурални развој; припрема програма за рурални развој ради коришћења средстава из аграрног буџета и донација.

План промена за општину Ариље

као један од циљева дефинише побољшање услова живота сеоског становништва кроз унапређење пољопривредне производње и инфраструктурних објеката. Смернице које се препознају у Плану промена су: обезбеђивање стручна помоћ пољопривредницима у примени нових технологија,

финансирање пољопривредне производње, подршка јаким приватним робним газдинствима као носиоцима развоја села, подршка јаким удружењима пољопривредних произвођача и другим облицима организовања, развијена органска производња, пољопривредна производња која се обавља по стандардима ЕУ, развијен систем приступа тржишним информацијама, примена принципа заштите животне средине у пољопривредној производњи, формирање базе података из области пољопривреде и побољшање сеоске инфраструктуре.

Стратегија економског развоја општине Ариље као један од општих циљева дефинише развој пољопривредне производње и прераде у складу са стандардима. Смернице у оквиру овог циља су: формирање комерцијалних газдинстава и стандардизација производње, формирање специјализованих задруга и удружења пољопривредника са обезбеђеном стручном подршком, рационално газдовање природним ресурсима и успостављање заокруженог система стручних пољопривредних служби.

Просторни план општине Ариље дефинише три зоне за развој пољопривреде са различитом производном оријентацијом и различитим смерницама: 1) повртарско-воћарска (заштита најквалитетнијег пољопривредног земљишта, гајење поврћа и воћа у затвореном простору), 2) воћарско-сточарска (изградња система за наводњавање, интензивна пољопривреда, изградња мањих капацитета у говедарству), 3) сточарско-воћарска (производња препознатљивих специјалитета, мини погони за прераду, развој алтернативних грана пољопривреде, развој пољопривреде у органском поступку).

О П Ш Т И Ц И Љ

Економски јака и равномерно развијена сеоска подручја, у којима становници својим деловањем доприносе развоју заједнице и активно учествују у очувању животне средине

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија модернизације и унапређења пољопривредне производње

Мере и инструменти

- Подршка интензивирању пољопривредне производње и специјализацији пољопривредних газдинстава
- Подршка за изградњу мини фарми и капацитета за прераду меса и млека;
- Подршка за обнову и модернизовање механизације
- Подршка развоју алтернативних гранаа производње, интегралној и органској производњи
- Подршка унапређењу сортимената у биљној производњи и расног састава стоке

2. Стратегија развоја инфраструктуре и јавних служби на селу

Мере и инструменти

- Изградња, реконструкција и одржавање инфраструктуре у селима (путеви, водовод, канализација, енергија, телекомуникације, уклањање отпада итд.)
- Унапређење рада јавних служби на сеоском подручју (образовање, здравствена и социјална заштита)
- Изградња, одржавање и унапређење рекреативних и спортских објеката
- Изградња вишенаменских система за наводњавање и водоснабдевање фарми
- Изградња, обнова, модернизација и коришћење објеката месних заједница и домова културе
- Обнављање, модернизација и одржавање објеката културе и увођење нових културних садржаја

3. Стратегија унапређења институционалне подршке локалне самоуправе развоју села

Мере и инструменти

- Међуопштинска и регионална сарадња на пројектима у области руралног развоја
- Формирање општинског аграрног буџета

- Оснивање Агро-бизнис центра
 - Подршка стандардизовању производње (усклађивање са стандардима ЕУ)
 - Подршка организовању пољопривредних произвођача
 - Установљавање географског порекла по карактеристичним врстама пољопривредних култура и производа (малина, јабука, шљива)
 - Доношење и спровођење Просторног плана и Пољопривредне основе за коришћење пољопривредног земљишта општине Ариље;
 - Формирање базе података и информационог система пољопривреде
 - Промоција потенцијала за прерађивачку индустрију и привлачење инвестиција у пољопривреду
- 4. Стратегија унапређења стручне помоћи, едукације и информисања пољопривредника**

Мере и инструменти

- Проширење капацитета Иновационог центра за пољопривреду ради примене нових технологија и метода
 - Организовање стручних предавања
 - Стручна подршка у примени стандарда
 - Унапређење информисања пољопривредника о могућностима коришћења финансијских средстава
 - Развијен систем приступа информацијама о тржиштима
- 5. Стратегија заштите животне средине и одрживог коришћења природних ресурса**

Мере и инструменти

- Едукација становништва о потреби заштите животне средине
- Заштита пољопривредног земљишта од разних видова агресије (урбанизација, непланска градња, пестициди, ђубрива и сл.)
- Контрола употребе пестицида и минералних ђубрива
- Доношење и реализација Плана управљања чврстим отпадом и елиминисање дивљих депонија са сеоског подручја;
- Успостављање механизма за редовну контролу здравствене безбедности хране, воде и ваздуха
- Очување екосистема Великог Рзава
- Евидентирање природних ресурса и њихова планска заштита и коришћење уз помоћ информационог система и базе података

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

У општини Ариље традиционално постоји велики број предузетника и малих и средњих предузећа која запошљавају знатан број становништва и остварују значајан народни доходак.

Анализирајући народни дохотдак Златиборског округа, **социо-економска студија степена развоја општине Ариље** оцењује допринос Ариља као изнадпросечан. Иако према површини најмања општина на територији округа, Ариље својим економским потенцијалом доприноси формирању народног дохотка округа у просеку са 10%. Ово је резултат дубоко укоренење традиције приватног предузетништва на територији Општине, повољне својинске структуре и разноврсности општинске привреде која је у значајној мери прилагодљива условима тржишта, као и повољни природних услова за развој одређених грана и линија пољопривредне производње.

Ниво локалног економског раста незнатно превазилази вредност која карактерише Златиборски округ, што се оцењује као позитивна појава, али истовремено заостаје у односу на забележени ниво просечне стопе раста НД Централне Србије и Републике. Народни доходак по глави становника у Општини Ариље има позитиван тренд. Генерално, продуктивност у Општини Ариље бележи узлазни тренд, знатно је изнад продуктивност округа којем припада, док је у 2005. години премашен и ниво продуктивности коју бележи Централна Србија и цела Република.

Пораст запослености резултат је првенствено раста запослености у прерађивачкој индустрији, као водећој делатности у структури привреде. Овакав тренд у кретању запослености на нивоу Општине тумачи се као изузетно повољан захваљујући пре свега доброј привредној структури на територији Општине, предузетничким амбицијама и способностима локалне популације, као и повољним условима за развој пољопривредне производње. Привредна структура Општине показује да су доминантне делатности пољопривреда и прерађивачка индустрија. Удео пољопривредне производње у реализованом НД се временом благо смањује у корист прерађивачке индустрије, што се оцењује као позитиван тренд с обзиром на већи степен обраде производа, а самим тим и на већу вредност, коју прерађивачка индустрија остварује.

Повољна власничка структура привреде одразила се и на изнадпросечне стопе раста индустријске производње које је Општина остварила у периоду од 2001. до 2005. године, па прерађивачка индустрија бележи све већи удео у структури укупног дохотка који се реализује на територији Општине (у 2006. години 35%)

и главни је генератор раста запослености на локалном нивоу. На првом месту је текстилна индустрија, после које следи производња прехранбених производа, заснована на богатој сировинској основи.

Испитивања јавног мњења се не баве развојем малих и средњих предузећа, али је уочљиво да грађани на најзанчајније место стављају стање привреде, незапосленост и губитак посла. Низак стандард и сиромаштво се високо рангирају као проблем у Општини. Стање привреде, незапосленост и сиромаштво заузимају 11. место (од укупно 16) међу областима у којима је постигнуто побољшање. Грађани препознају привреду и индустрију као важан потенцијал општине. Спремност грађана да дају свој допринос развоју привреде и смањивању незапослености се оцењује са 27 поена, од могућих од 100.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Недостатак адекватне промоције ариљских предузећа од стране општине
- Недостатак општинског гарантног фонда за мала и средња предузећа
- Недостатак стимулације за инвеститоре који желе да улажу у Ариље
- Недостатак квалитетне урбанистичке планске документације
- Недостатак дефинисане зоне – територије за изградњу објеката мале привреде
- Споро добијање дозвола због законске регулативе и спорости општинске управе
- Високе комуналне таксе и накнаде за грађевинско земљиште
- Недовољна упућеност власника малих и средњих предузећа у савремено пословање и менаџмент
- Несналажење у регулативи власника малих и средњих предузећа и њихова недовољна организованост
- Недовољна комуникација између општине и малих и средњих предузећа;
- Недостатак стручне радне снаге

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Предузетнички дух (традиција у занатству и приватном предузетништву)
- Власничка структура (предузећа су у приватном власништву)
- Изграђени производни и услужни капацитети у области прераде воћа и текстилној, дрвној и металопрерађивачкој делатности
- Постојање сировинске базе у самом Ариљу или ближеј околини (малина, јабука, шљива)
- Већ формиран брэндови у текстилној индустрији и производњи малине.

СМЕРНИЦЕ

Национална стратегија привредног развоја Републике Србије као шансе види боље искоришћавање људских ресурса, зону слободне трговине и интеграцију у ЕУ. Као недостатке препознаје постојећу привредну структуру, неискоришћеност постојећих производних капацитета, застарелу технологију, висок одлив квалитетних кадрова, корупцију, док заостајање за другим земљама у неким сегментима транзиције и застој у интеграцији у ЕУ види као претњу. Истом стратегијом предвиђене су и разне пројекције за остваривање сценарија развоја као што су смањење каматних стопа, смањење пореског оптерећења, подршка развоју малих и средњих предузећа итд.

Стратегија подстицања и развоја страних улагања као конкретне мере и активности које општинске власти могу да предузимају за развој малих и средњих предузећа предвиђа: доступност земљишта са инфраструктуром и објектима,

стварање тржишта грађевинског земљишта уз минимално административирање, смањивање могућности корупције на локалном нивоу, унапређење инфраструктуре, стварање базе података о земљишту доступном за градњу и развој производних и услужних делатности, олакшице за инвеститоре, начело “све под једним кровом”, које ће се пре свега односити на грађевинске дозволе у оквиру којег треба предузети следеће кораке: 1. документа потребна инвеститорима обезбедити посредством једне службе и на једном месту, 2. особљу ове службе обезбедити контакте и електронску везу са одговарајућим министарствима, општинама и јавним предузећима, 3. развити процедуре у којима за праћење статуса поднетог захтева електронским путем, 4. средњорочно проширити обим рада поменутој служби на пружање информација о земљишту за изградњу и развој индустријских и технолошких паркова.

Стратегија регионалног развоја Републике Србије предвиђа даље унапређење и скаћивање административних процедура за регистрацију предузећа у правцу формирања *one stop shop*, поједностављење процедура и уклањање административних препрека за прибављање свих потребних дозвола, лиценци, сертификата и сл, интензивније укључивање и бољу међусобну сарадњу локалних самоуправа у стварању окружења погодног за развој малих и средњих предузећа и укупан економски раст и развој, пренос овлашћења и одговорности на локални ниво у области права поседовања и управљања власништвом, фискална децентрализација, спровођење мера политике развоја кластера, индустријских и технолошких паркова, повезивање свих локалних самоуправа и привредних друштава у јединствену информационо-комуникациону мрежу и у систем е-пословања. Исти документ

даје приказ активности из Акционог плана које могу бити значајне за општину Ариље у области КРЕДИТНЕ ПОЛИТИКЕ - одобравање подстицајних кредита за оснивање нових предузећа, као и за побољшање опремљености и проширење капацитета постојећих привредних субјеката, подстицајни кредити за новозапослене и особе које су остале без посла, повољније кредитирање привредних грана које могу постати пропульзивне гране у посматраном региону, и у области ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА ПРЕДУЗЕТНИШТВА - стварање локалних развојних коалиција и удружења за подршку предузетничким активностима.

Стратегија економског развоја Општине Ариље 2006-2015. се бави развојем малих и средњих предузећа и као општи циљ поставља **ПОВОЉНЕ УСЛОВЕ ЗА РАЗВОЈ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА** са посебним циљевима: 1. да се до краја 2007. године уведу стимулативне мере за оснивање нових и проширење постојећих капацитета малих и средњих предузећа (нефинансијска подршка и финансијска подршка производно–прерађивачким капацитетима), 2. да се до краја 2009. године оснује пет нових пословних удружења малих и средњих предузећа, 3. да се до краја 2010.године уведу међународни стандарди квалитета у 50% малих и средњих предузећа у Општини Ариље и пружи подршка за увођење система стандарда.

Стратегија просторног развоја планског подручја општине Ариље, дефинише потребу за развојем индустрије, кроз развој предузетништва и успостављање стабилног, напредног и конкурентног подручја са препознатљивим идентитетом у регионалним оквирима. Град Ариље треба да задржи карактер малог индустријског центра. Основни циљ је развој малих и средњих предузећа која треба да допринесу већем запошљавању и равномернијем просторном развоју Општине. Производња треба да буде базирана на сировинској основи (приоритет прерада пољопривредних производа) и везана за развој нових производних активности и технологија са високим учешћем знања.

О П Ш Т И Ц И Љ

Мала и средња предузећа су кључни носиоци развоја општине

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија подршке локалне самоуправе развоју малих и средњих предузећа

Мере и инструменти

- Оснивање општинског гарантног фонда за малих и средњих предузећа који даје подршку и доступан је свим тим предузећима;
- Увођење подстицајних мера за инвеститоре који желе да инвестирају у Ариљу

- Израда и усвајање примењљиве урбанистичке планске документације
- Подршка активностима Општег удружења предузетника и секција Удружења
- Дефинисање и комунално опремање зона за мала и средња предузећа
- Континуирана промоција ариљских предузећа од стране локалне самоуправе уз подршку осталих институција
- Убрзавање и поједностављивање добијања дозвола
- Увођење стимулативне таксе за мала и средња предузећа
- Формирање базе података и веб сајта понуде малих и средњих предузећа Ариља
- Програм едукације власника малих и средњих предузећа, кроз курсеве, радионице и помоћ у сналажењу у регулативи, формирању кластера и регионалној сарадњи

2. Стратегија успостављања партнерства Канцеларије за локални економски развој, малих и средњих предузећа и државних институција

Мере и инструменти

- Континуирана сарадња и подршка малим и средњим предузећима од стране Канцеларије за локални економски развој
- Побољшање понуде стручних кадрова и производних радника кроз смањење негативне миграције (демографска стратегија)
- Побољшање и прилагођавање образовног система потребама привреде (стратегија у образовању)
- Успостављање и јачање јавно-приватног партнерства (стратегија у поглављу о локалној самоуправи)
- Редовно праћење подстицајних и донаторских програма и фондова и приступ тим фондовима
- Успостављање и брендирање робних марки
- Едукација предузетника о значају удруживања и помоћ при организовању кластера

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Туризам на територији општине Ариље представља потенцијално врло значајну привредну грану првенствено због повољних природних услова и изузетних природних и културних вредности.

Укупно учешће Општине у туристичком промету региона је испод 1%. За смештај туриста у општини постоје само два објекта - Хотел *Елен*, и мотел *Млинарев сан*.

Анализа степена социо-економског развоја констатује да у општини постоје предиспозиције за развој ловног туризма. Показатељи говоре да развој туризма није на задовољавајућем нивоу с обзиром на природне карактеристике и богату културно-историјску традицију поднебља. Постојећи капацитети (смештајни, кадровски и инфраструктурни) не омогућавају ширење туристичких услуга, па се не могу ни очекивати већи економски ефекти без значајнијег улагања у туризам.

Анализа испитивања јавног мњења показује да су две најважније вредности општине историјски споменици и природне лепоте. Истовремено, грађани сматрају да су суседне општине боље искористиле ресурсе за развој туризма. Значајан фактор развоја је и спремност грађана да дају допринос даљем унапређењу животне средине и културно-историјских вредности.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Неизграђени институционални капацитети (туристичке организације, удружења и пратеће стручне службе)
- Недовољни кадровски потенцијали
- Лош квалитет инфраструктуре и немогућност приступа појединим туристичким локалитетима и дестинацијама
- Недостатак системских улагања и јасних механизма финансирања
- Недовољна организованост и едукованост становништва и приватног сектора о могућностима и начину развоја туризма
- Недовољно коришћење капацитета у спорту за развој туризма
- Лош маркетинг

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Природне вредности (реке Рзав и Моравица, Височка Бања, Бјелушка Потајница, Водена пећина, ловиште Голубац, кањони Великог Рзава - Орловача и Височка клисура)

- Непокретна културна добра (Црква Светог Ахилија, Манастир Клисуре, цркве у Брекову и Бјелуши, Црквица на Градини, Цркве у Драгојевцу и Гривској)
- Задовољавајући квалитет животне средине и производња здраве хране
- Интензиван развој привреде као основ за развој пословног туризма (семинари, конференције, сусрети привредника, сајмови)
- Установљене манифестације као основ за унапређење туристичке понуде (Мајски дани културе, Ариљске зимске радости, Ариљске духовне вечери)
- Близина значајних туристичких локација (Мокра Гора, Златибор, манастири Рашког округа и др.)
- Животињске врсте за ловни туризам и активности Ловачког удружења
- Услови за риболовни туризам и активности Риболовачких удружења
- Постојећи спортски објекти и повољни природни услови за развој спортског туризма

СМЕРНИЦЕ

По Просторном плану Републике Србије, општина Ариље се налази у западној туристичкој зони Србије, у туристичкој регији Тара-Златибор-Златар, са акцентом на развој летње рекреације и осталих туристичке активности - транзитне, језерске, климатске, еколошке, сеоске и др.

Према Стратегији регионалног развоја РС за период 2007-2012, циљеви и мере које се односе на локалну самоуправу су израда програма развоја туризма и формирање одговарајућег организације за развој туризма,

унапређење изградње туристичке инфраструктуре и успостављање јединственог система контроле квалитета у туризму.

Према Стратегији развоја туризма Републике Србије, општина Ариље се налази у кластеру западне Србије. Предности у овом кластеру су богато наслеђе, неговани и заштићени природни ресурси и модерно опремљени туристички капацитети.

Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав развој туризма се посматра кроз четири различите целине. Делови подручја општине Ариље налазе се у оквиру 1, 3. и 4. целине. У **1. целини** акценат је на акумулацијама као главној туристичкој атракцији и долинским риболовним и излетничким стазама. У понуду се укључују и делови и целине очуваног биодиверзитета - Округлица-Височка клисура, Орловача, понуда туристичког локалитета Височка Бања, сеоских туристичких насеља - Северово и Крушчица и спортско-рекреативни пунктови на акумулацијама. У **3. целини** предвиђа се комплетирање активности зимског и летњег планинског туризма са разноврсним спортско-рекреативним, излетничко-планинарским и истраживачким активностима, ловом, спортским риболовом са доминантним смештајем у викенд кућама и сеоској домаћој радиности. Планира се стимулисање насеља са карактеристикама ваздушних бања, оживљавање старих заната и етно-рукотворина и производња здраве хране. У оквиру **4. целине**, на простору горњег слива Великог Рзава предвиђени су организовани облици сеоског туризма, лова, спортског риболова и планинарски и истраживачки походи.

Стратегија економског развоја општине Ариље 2006-2015. предвиђа да ће се до краја 2014. године повећати број туриста и број ноћења пет пута. Овај циљ општина Ариље оствариће кроз реализацију Програма промоције туристичких потенцијала и локалитета и Програма унапређења понуде и услова смештаја.

План промена за општину Ариље дефинише туризам као област од посебног значаја и циљ у овој области је *Општина Ариље као атрактивна туристичка дестинација*. Предвиђене су следеће мере: оснивање туристичке организације, израда плана развоја туризма општине Ариље, обезбеђење средстава за унапређење туристичке понуде .

Стратегија просторног развоја планског подручја општине Ариље за основни циљ има дефинисање планског основа за развој бањског, спортско-рекреативног, сеоског и ловног туризма у брдско-планинској зони, туризма на води на будућој акумулацији Орловача, као и излетничког, спортско-рекреативног, сеоског и пословног туризма и презентацију културних добара у зони насеља Ариље и зони магистралног пута и реке Моравице. Просторни план предлаже, као део туристичке понуде, формирање четири туристичке туре за обилазак постојећих локалитета и потенцијала.

О П Ш Т И Ц И Љ

Остварен висок и квалитетан туристички промет, подржан од стране локалне самоуправе

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија институционалне подршке развоју туризма

Мере и инструменти

- Формирање Туристичке организације
- Подршка организовању и удруживању туристичких субјеката
- Доношење и реализација Стратегије развоја туризма
- Едукација становништва и запослених у туризму
- Повезивање са суседним општинама (регионална сарадња) у кластеру западне Србије
- Партнерство са локалним удружењима (ловци, риболовци, планинари, еколози)
- Обезбеђење реалних извора финансирања (буџет, донатори, приватни извори, страна улагања)

2. Стратегија изградње туристичке инфраструктуре

Мере и инструменти

- Подршка изградњи капацитета у приватном сектору
- Изградња, одржавање и унапређење туристичких објеката и сигнализације
- Уређење, одржавање и повећана доступност туристичких локалитета
- Изградња и унапређење инфраструктурне и путне мреже у функцији развоја туризма и побољшања туристичке понуде

3. Стратегија креирања и промоције туристичке понуде

Мере и инструменти

- Креирање и промоција туристичког брэнда и визуелног идентитета
- Подршка развоју специјализованог туризма (сеоског, пословног, бањског и спортског)
- Стална медијска промоција туристичке понуде
- Праћење кретања на тржишту ради дефинисања и унапређења туристичке понуде
- Успостављање и одржавање редовних туристичких манифестација

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Број становника у општини Ариље се већ више деценије константно и прогресивно смањује по стопи од - 2,6 промила годишње, а бележе се и други негативни параметари демографског развоја, што представља главну претњу даљем укупном развоју општине и изискује неодложно предузимање мера популационе политике у циљу заустављања негативних трендова у овој области.

Из **Анализе степена социо економског развоја општине** се закључује да демографске карактеристика општине Ариље не иду у прилог даљем социо-економском развоју Општине. Бележи се тенденција пада укупног броја становника, али и тенденција старења становништва, што показују следећи индикатори:

Пад наталитета - стопа природног прираштаја у општини износи -1,6 промила, што је испод републичког просека који износи -1,0 промила, али је изнад од просека у региону.

Неповољна старосна структура - популација на територији општине Ариље је на нивоу дубоке демографске зрелости са просечном старошћу становника од 40,3 године, а удео старих у укупној популацији доста је виши од просека у региону и приближава се нивоу републичког просека.

Негативне миграције – у Општини су препознате две врсте миграција: 1) одлазак становништва из села у Ариље и приградска насеља, што доводи до пораста броја градског становништва, док поједина удаљена насеља (Северово, Радошево, Крушчица, Бреково) бележе изразито неповољан миграциони салдо и 2) велики број младих по завршетку студија остаје у већим регионалним центрима или одлази у иностранство, тако да је стопа миграције -1,0 промил годишње.

Ова анализа, која је ослоњена на Стратегију локалног економског развоја, упозорила је на значај људских ресурса, као битног предуслова за даљи економски развој општине, као и на задатак Општине да, у складу са Миленијумским циљевима, приступи решавању овог проблема.

Према ставовима грађана се може закључити да постоји тренд миграције из села у град (47% испитаника изразило је жељу за пресељењем у центар општине), пре свега због доступности јавних служби и установа, као и због опште уређености. Препознати су и најважнији проблеми у општини - лоше стање у привреди, сиромаштво, незапосленост, неразвијена социјална заштита, доступност здравствене заштите, културних и спортских садржаја, који

неповољно утичу на демографске карактеристике општине, пре свега на миграције и природни прираштај.

Са друге стране, испитаници су као један од пет основних потенцијала за даљи развој општине идентификовали и људске ресурсе (10 % испитаника им је дало примат), чиме су истакли важност овог фактора.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Прогресивно смањење броја становника у општини
- Негативна стопа природног прираштаја у дужем временском интервалу
- Висока просечна старост становништва
- Непостојање националне и локалне популационе стратегије
- Велике унутрашње миграције у општини, посебно иселјавање са села
- Одлазак младих, образованих стручњака из општине
- Недовољно развијене институције и програми заштите материнства у локалној заједници
- Непостојење институција или неадекватни програми друштвене бриге о деци у локалној заједници
- Недостатак финансијских средстава за мере популационе политике у општини
- Недостатак и недоступност јавних служби и установа за децу, посебно у сеоском подручју

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Мотивисаност локалне самоуправе да се ангажује на решавању проблема
- Постојеће мере подршке младима (фонд за стипендирање, активности на превенцији болести зависности и заштити репродуктивног здравља, усвојена стратегија за младе)
- Започете мере подршке потстицању рађања од стране локалне самоуправе и неких фирми
- Постојање инфраструктурних објеката намењених деци и младима (Дечји вртић, школе, Дом Здравља, Омладински центар)
- Постојање служби за здравствену заштиту жена и деце са саветовалиштима за труднице и здраву децу и школе родитељства
- Здрава животна средина
- Постојање кадрова мотивисаних да се баве овим проблемом
- Релативно добра економска развијеност општине и могућност сталног и сезонског запошљавања придошлица
- Релативно добри услови за живот и привређивање на селу
- Изградња путева и комуналне инфраструктуре у селима
- Постојање донаторских програма

СМЕРНИЦЕ

Национална стратегија о старењу упозорава да је становништво Србије, чија је просечна старост преко 41 година, међу 10 најстаријих популација у свету.

Стратегија регионалног развоја Републике Србије идентификовала је постојање унутаррегионалног и међурегионалног несклада, као факторе који спутавају развој и иницирају миграционе токове, а међу приоритетне циљеве ставља заустављање негативних демографских кретања и даљег процеса депопулације.

Национална стратегија привредног развоја наглашава тренд високог одлива квалитетних кадрова и предлаже мере за боље коришћење људских ресурса, а претње привредном развоју види у неповољним демографским кретањима. Даје опште смернице за локалне стратегије.

Стратегија за смањење сиромаштва у области здравствене заштите наглашава значај локалне заједнице у унапређењу примарне здравствене заштите, промоцији здравља, редовном праћењу, анализи и дистрибуцији информација о здравственом стању становништва, посебно деце и породиља, обухват деце вакцинацијом, жена контрацепцијом и др.

Национална стратегија за борбу против HIV-а / AIDS-а указује на улогу свих нивоа власти, па и локалне самоуправе, у активностима на превенцији ХИВ инфекције и полно преносивих болести, лечењу и подршке особама које живе са ХИВ/АИДС и наглашава значај јачања капацитета локалне самоуправе за спровођење програма превенције и подршке, у складу са прописима.

Стратегија запошљавања даје опште смернице ка одрживом повећању запослености, указујући на потребу обезбеђивања већег и квалитетнијег улагања у људске ресурсе, са посебним мерама и активностима за подстицање запослености и борбу против незапослености - помоћ у активном тражењу посла, програми samozapošljavanja, субвенције за запошљавање, обуке и преквалификације, запошљавање младих, заштита здравља, безбедност на раду и др.

Планом промена општина Ариље исказује усмерење ка побољшању квалитета живота за све грађане, посебно у области здравог живљења, бриге о младима, старима и особама са посебним потребама, побољшање услова живота сеоског становништва, побољшање инфраструктурних објеката и унапређење пољопривредне производње.

Стратегијом просторног развоја опредељује се као један од приоритетних циљева обезбеђивање услова за равномернији просторни развој општине, кроз планско стимулисање недовољно развијених делова општине, који се одликују најслабијим демографским потенцијалом, што би умањило и зауставило негативне демографске токове и допринело задржавању младог становништва у сеоским подручјима, побољшању образовне структуре и смањењу незапослености.

Стратегија локалног економског развоја као значајне слабости и претње за даљи друштвено економски развој општине дефинише неповољна демографска кретања, старосну структуру становништва и одлазак младих образовних кадрова. У складу са тим је постављен општи циљ *унапређени људски ресурси*, и програми подршке заснивању породице у селу, побољшања услова за смештај и чување деце, очувања репродуктивног здравља младих, подршке породицама са више деце, плански рад на повећању стопе природног прираштаја и др.

Општинском стратегијом за младе млади се третирају као ресурс даљег социо-економског развоја општине и дефинишу се мере за побољшање положаја младих у седам области које су за њих битне - образовање, запошљавање, заштита здравља, информисање, мобилност, култура и спорт и екологија. Многобројне мере и активности имају за циљ да повећају свест локалне заједнице о потреби ефикасног и транспарентног процеса одлучивања о питањима младих, укључивања младих у планирање и примену стратегије за младе, успостављање сарадње са надлежним институцијама и организацијама које се баве питањима младих, као и да укључе заједницу и подстакну сарадњу са невладиним организацијама у погледу примене ове стратегије.

О П Ш Т И Ц И Љ

Стационарно становништво, заустављено даље смањење броја становника. Рађа се довољно деце, а млади се по завршеном школовању враћају да живе и раде у ариљу и доприносе његовом развоју

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија планирања и нормативног уређења

Мере и инструменти

- Доношење и имплементација општинског планског документа о популационој политици
- Формирање Одбора за становништво, породицу и децу
- Препознавање институционалних и кадровских ресурса за спровођење популационе политике у Општини
- Редовно годишње праћење индикатора развоја становништва у Општини и друштвено економског положаја породица са децом
- Предлагање и оцена спровођења мера популационе политике
- Координација у спровођењу стратегија у другим областима од утицаја на демографска кретања, а нарочито Стратегије локалног економског развоја, Стратегије за младе и Плана промена
- Међуопштинска и регионална сарадња на пројектима у области демографске политике

2. Стратегија унапређења финансирања популационе политике

Мере и инструменти

- Редовно годишње утврђивање средстава из буџета за подршку мерама популационе политике у Општини
- Оснивање Фонда за популациону политику општине Ариље
- Осмишљено прикупљање ванбуџетских средстава за Фонд за популациону политику из свих расположивих извора (донатори, хуманитарне акције, европски програми и физичка и правна лица)
- Развијање механизма за праћење рационалног трошења средстава буџета и Фонда у складу са прописима

3. Стратегија утврђивања и спровођења система нематеријалних, материјалних и организационих мера у циљу подстицања рађања

Мере и инструменти

- Давање разних видова материјалне помоћи породицама са децом (беби пакет, поклон пакет, превоз ученика, школски прибор и уџбеници и др.)
- Континуирана едукација младих о заштити репродуктивног здравља, значају планирања породице кроз рад саветовалишта за младе и вршњачку едукацију
- Оснаживање примарне здравствене заштите за праћење оптималног тока и исхода трудноће кроз саветовалиште за труднице, младе брачне парове и школу родитељства
- Јачање капацитета служби Дома здравља за очување здравља жене у периоду бабиња, и за заштиту здравља новорођенчади, одојчади, мале деце (саветовалиште за здраву децу)
- Израда популарног, лако читљивог приручника за младе родитеље о нези и васпитању деце
- Проширење, унапређење и координација услуга установа и служби које имају децу и породицу као крајње кориснике (прилагођено радно време, нови садржаји рада, саветодавна активност вртића, школа, центра за социјални рад и др)
- Подршка спровођењу програма са темама које промовишу здраво родитељство, толеранцију и значај вишечлане породице за здраво одрастање и који активно укључују родитеље у ове програме вртића и школа
- Давање олакшица у коришћењу комуналних услуга за породице са децом (цена комуналних услуга, грађевинско земљиште, општинске комунале таксе)

4. Стратегија усклађивања рада и родитељства у локалној заједници

Мере и инструменти

- Помоћ у запошљавању младих као подршка рађању

- Промовисање постојећих законских решења за боље усклађивање рада и родитељства међу потенцијалним и актуелним родитељима и послодавцима
- Обезбеђивање довољних капацитета у установи за предшколско васпитање и ширење мреже предшколских установа у селима
- Обезбеђивање услова у основној школи за целодневни боравак ученика чији родитељи имају потребу за овим видом збрињавања деце
- Подстицање, развијање и дисперзивно размештање пружалаца услуга мајкама у вођењу домаћинства и бриге о деци (сервиса за прање, пеглање, припрему полуготових оброка, чување деце, одвођење, довођење из школе и др)
- Укључивање деце и младих са сметњама у развоју и деце из маргинализованих група у редовне програме васпитно-образовних установа уз могућност дневног боровка

5. Стратегија стварања позитивне популационе климе у Општини

Мере и инструменти

- Промоција материнства и породица са више деце
- Активирање установа и организација на стварању позитивне климе за рађање (здравствене, образовно-васпитне и социјалне установе, привредне организације, цивилно друштво, црква итд.)
- Оснивање и редовно одржавање манифестације *Женидбени сајам* као могуће прилике за упознавање партнера, посебно у селима
- Подршка оснивању клубова за родитеље у циљу размене идеја, искустава, добијања пордшке, савета и сл.
- Увођење и организовање колективног венчања под покровитељством Општине
- Промоција Ариља као средине повољне за живот
- Организовање повољне понуде имања, породичних кућа и станова породицама заинтересованим за досељавање
- Увођење стимулативних мера за рађање за младе брачне парове на сеоском подручју
- Подршка успостављању јавно-приватног партнерства у области друштвене бриге о деци и породици (вртићи, сервиси, итд.)
- Промоција и подршка хранитељству и усвојитељству.

6. Стратегија за младе

Мере и инструменти

- Обезбеђење услова за имплементацију Стратегије за младе
- Дефинисање модела укључивања младих у процес доношења одлука на општинском нивоу

- Организовање Програма едукације младих, наставника и родитеља о превенцији болести зависности, заштити репродуктивног здавља и ризичном понашању
- Медијска кампања на промоцији физичког вежбања као здравог стила живљења
- Обнова постојећих терена и игралишта, адаптација некоришћених објеката за рекреацију и спорт
- Промоција и неговање здравих стилова живљења
- Неговање принципа и метода неформалног образовања
- Организовање тренинга за вршњачке едукаторе из области репродуктивног здравља и превенције болести зависности
- Подизање нивоа безбедности на местима и објектима где се скупљају млади
- Организовање омладинских волонтерских програма
- Израда информатора о могућностима путовања и образовања у Србији
- Израда акционог плана за Омладински центар

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Од образовно-васпитних установа на територији Општине Ариље, постоји један дечји вртић, четири основне и једна средња школа. Проблеми образовања и васпитања нису довољно препознати у нашој заједници. Образовно-васпитни рад у општини Ариље свакодневно се спроводи, па грађани у слабо примећују проблеме са којима се сусрећу учесници у овом процесу.

Социо-економска студија, као значајан негативан фактор истиче образовну структуру укупног и радно активног становништва на територији Општине, будући да она заостаје за релевантним просецима Републике Србије, као и Златиборског округа, што упућује на закључак о недовољној усклађености продуктивних образовних профила са потребама локалног привредног развоја. Такође, студија истиче и проблем објеката институција у Општини у које се убрајају и објекти образовно-васпитних установа (основне и средње школе и предшколска установа), који су углавном старе, адаптиране и са лошим инсталацијама, односно имају такав простор који отежава добру организацију и квалитетан рад. Узимајући у обзир индикатор јединичних трошкова одржавања јавних зграда, односно улагање Општине у ове објекте, може се закључити да је потребно улагати више средстава у њихово одржавање ради побољшања услова за одвијање образовно-васпитног процеса.

Статистичка **анализа испитивања јавног мњења** потврђује да грађани у општини Ариље недовољно препознају проблеме у области образовања самим тим што су, рангирајући проблеме по важности, школство и образовање ставили на осмо место, од укупно 16 категорија. Од укупно 160 испитаника, 21 (односно 13,12%) сматра да је школство и

образовање, заједно са културом и спортом, један од најважнијих проблема са којима се суочава Општина и да већина одговорности за решавање тог проблема лежи на локалној власти (64%). Од 150 испитаника њих 41 (27,33%) сматра да је било побољшања у области образовања у претходном периоду, а од њих 100, 35 је спремно да да допринос у области образовања, и то углавном личним учешћем кроз рад или кроз сугестије и идеје.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Недовољна примена иновација и савремених облика и метода рада у настави
- Неусклађеност образовних профила са потребама привреде и локалне заједнице (неадекватна практична настава у средњој школи)
- Недовољно коришћење постојећих просторних и кадровских капацитета за различите видове неформалног образовања
- Недовољно издвајање из општинског буџета за инвестиционо улагање и редовне потребе образовно-васпитних установа
- Лоше грађевинско стање свих школских зграда и објеката
- Недостатак просторних капацитета и низак степен опремљености у свим образовно-васпитним установама
- Неорганизован превоз ученика и наставника на територији општине
- Смањивање броја ученика у школама, поготову сеоским
- Недовољно развијена свест о неопходности заштите животне средине и вредности заједнице
- Недовољни капацитети предшколске установе

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

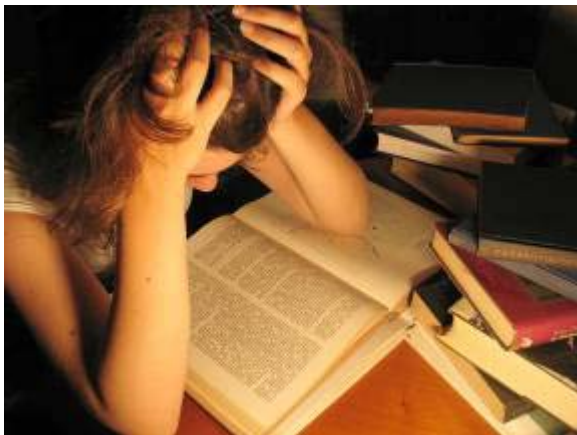

- Разграната мрежа школа
- Велики број талентоване деце у свим школама
- Стручан постојећи наставно-васпитни кадар
- Заинтересованост наставно-васпитног и руководеца кадра за унапређење квалитета рада
- Постојећи школски објекти, повољни за развој ђачког и спортског туризма (средња школа, школе у Висоци, Крушчици, Северову, Брекову, Добрачама, и др.)
- Задовољавајућа сарадња образовно-васпитних установа са породицама деце (укључивање родитеља у рад установа кроз органе управљања и саветодавне органе, заједничке активности);
- Заинтересованост привреде и локалне заједнице за сарадњу са образовно-васпитним установама и прилагођавање образовних профила потребама заједнице, образовање и преквалификацију одраслих

СМЕРНИЦЕ

Једна од компонената **Националног плана акције за децу** (НПА) је *Квалитетно образовање за сву децу*, која прецизно дефинише стратешке и специфичне циљеве у овој области, као и активности, носиоце активности и индикаторе промена. У реализацији свих планираних активности, НПА велику улогу даје општинама, посебно када је у питању:

- ❖ Повећање издвајања из буџета као основни захтев за остварење квалитетног образовања за сву децу
- ❖ Повећање обухвата деце квалитетним предшколским васпитањем са посебним мерама за обухват деце из необухваћених група
- ❖ Обухват све деце квалитетним основним образовањем - упис све деце, задржавање у систему и смањење осипања, повећавање процента деце која завршавају основну школу
- ❖ Осигурати да се сва деца која заврше основну школу упишу у средњу школу и заврше средњу школу која их оспособљава за даље школовање или запошљавање
- ❖ Изградња школа по мери детета (школа као пријатељски амбијент за дете)

Основни циљ **Стратегије за смањење сиромаштва** у области образовања је **Повећање образовног нивоа становништва**. Стратегија дефинише шта је неопходно урадити на локалном нивоу: унапређење предшколског образовања и повећање капацитета, јачање капацитета школских одбора, едукација чланова, рационализација капацитета различите намене

на локалном нивоу, обезбеђивање инфраструктуре и објеката за ниво основног образовања, развој алтернативних образовних и васпитних програма за одрасле, израда и реализација програма функционалног описмењавања и образовања одраслих особа са инвалидитетом, развијање и праћење програма за образовно угрожене групе деце, побољшање информисања о могућностима за образовање на локалном нивоу, развијање партнерства са ромским заједницама у имплементацији програма, праћење индикатора на локалном нивоу, а посебно праћење и формулисање програма за угрожене групе деце, стипендирање најуспешнијих ђака.

Национална стратегија Србије за приступање ЕУ посебно обраћа пажњу на **децентрализацију**, тј. преношење дела одговорности за образовни систем на локалну самоуправу и школе. Децентрализацијом, локалне самоуправе и школе постају одговорне за квалитет рада, школско развојно планирање (јачање аутономије школе и повезивање школе и локалне заједнице), стручно усавршавање наставника, унапређивање образовне структуре и опремање образовних институција (реконструкција и доградња делова школа, опремање физкултурних сала, набавка школског намештаја, модернизација школских учила и наставних средстава), иницирање увођења нових образовних профила

у средње стручне школе у складу са потребама тржишта рада и примену целовитог програма безбедности деце у школи.

Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији има индиректан утицај на локалну самоуправу у следећим сегментима: развој људских ресурса и стварање људског капитала, успостављање флексибилног система иницијалног и континуираног стручног образовања како би се одговорило на измењене захтеве тржишта рада, стварање услова за образовање одраслих, дијалог са релевантним институцијама у дефинисању мреже средњих стручних школа, модернизовање опреме и наставних средстава у школама, успостављање система каријерног вођења и саветовања у стручном образовању.

Основни циљеви и задаци **Стратегије образовања одраслих у Републици Србији**, који директно дају смернице локалној самоуправи, су успостављање ефикасних начина партиципације социјалних партнера у образовању одраслих кроз оснивање локалних савета за развој људских ресурса и унапређење капацитета и квалитета образовања и обуке одраслих успостављањем система финансирања образовања одраслих. Стратегијом је планирано да образовање одраслих делом финансира и буџет јединице локалне самоуправе.

Стратегија локалног одрживог развоја предвиђа формирање савета за образовање и обезбеђивање средстава у буџету за његово функционисање. Индиректни утицај ове Стратегије остварује се и кроз промоцију и финансирање инфраструктурних објеката намењених спорту и физичкој култури и развијање свести о неопходности заштите животне средине, преvasходно код деце и омладине, као и подизање друштвеног стандарда у областима културе, здравства, просвете и спорта.

План промена за општину Ариље посебну пажњу обраћа на модернизацију васпитно-образовних установа у циљу подизања нивоа васпитно-образовног процеса. Мере за достизање циља су: обезбеђивање континуираног стручног усавршавања запослених, опремање инвентаром свих новоизграђених и адаптираних објеката, успостављање система безбедности; проширење капацитета вртића, надоградња равних кровова школа, реконструкција и адаптација школских објеката на подручју општине, набавка дидактичког материјала, наставних средстава и опреме и набавка возила за потребе вртића и школа. Предуслов за остваривање циља је успостављање правних оквира који регулишу мрежу и рационализацију образовно-васпитних установа и нов модел финансирања.

Стратегија економског развоја Општине Ариље 2006-2015. указује да је за успешан економски развој општине неопходно унапређење људских ресурса (едукације, додатне обуке), као и постојање развијених и ефикасних јавних

институција у које спадају и васпитно-образовне установе (изградња и реконструкција постојећи објеката образовно-васпитних установа).

Општинска стратегија за младе истиче велики допринос просветних радника у свим школским установама на подстицању и усмеравању ученика да правилно користе своје менталне и физичке ресурсе кроз редовне и ваннаставне активности. За унапређење система школства и образовања неопходно је повезивање свих релевантних формалних и неформалних институција образовања на територији општине, а као носиоци ове координације означене су општина и школе. Кад је у питању образовање младих, Стратегија као кључне актере види институције и организације које спроводе програме за младе, од којих су најважније школе.

Све образовно-васпитне установе имају своје средњорочне **развојне планове** који су углавном усклађени са националним и општинским планским документима у којима су дефинисани приоритети, развојни циљеви, задаци и активности за њихово остваривање у пет области квалитета, и то: настава и учење, разредна и школска клима, унутрашњи и спољашњи односи, управљање установом и стручно усавршавање. Ови стратешки документи обавезујући су за образовно-васпитне установе, а за реализацију већине активности из развојних планова неопходна је пуна сарадња са локалном самоуправом, првенствено у делу њиховог финансирања.

О П Ш Т И Ц И Љ

Квалитетно образовање за све, усклађено са стандардима и потребама заједнице и друштва

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија унапређења квалитета образовно-васпитних услуга

Мере и инструменти

- Континуирана примена иновација у образовно-васпитном раду
- Усклађивање образовних профила у средњој школи са потребама привреде и локалне заједнице
- Проширење услуга образовно-васпитних институција на дошколовавање, доквалификацију и преквалификацију одраслих
- Унапређење кадровске структуре у образовању у складу са потребама (стипендирање, специјализација, доквалификација и преквалификација кадра у просвети)
- Ангажовање постојећих просторних и кадровских капацитета на реализацији различитих видова неформалног образовања
- Већа пажња и подршка образовању маргинализованих група
- Стандардизовање одевања у образовно-васпитним установама

2. Стратегија управљања финансијама у образовно-васпитним установама

Мере и инструменти

- Обезбеђивање финансирања од стране локалне самоуправе усклађеног са потребама образовно-васпитних установа
- Ефикаснији приступ екстерним, пројектно оријентисаним фондовима
- Увођење комерцијалних програма у понуде образовних институција

3. Стратегија развоја инфраструктуре образовно-васпитних установа

Мере и инструменти

- Изградња нових објеката, реконструкција постојећих објеката, опремање и одржавање
- Адаптација и прилагођавање школских објеката потребама ђачког и спортског туризма
- Унапређење физичко-техничке безбедности у образовно-васпитним установама
- Увођење информатичких технологија у процес наставе
- Организовање јавног превоза ученика и запослених и набавка возила за редовне потребе образовно-васпитних установа

4. Стратегија јачања партнерских односа са институцијама и привредом на локалном нивоу

Мере и инструменти

- Израда локалног Плана развоја образовно-васпитних установа и његова примена кроз акционе планове
- Формирање локалног Савета за образовање и подршка његовом раду
- Стварање повољних услова за развој образовања кроз сарадњу са различитим секторима на локалном нивоу (локалном самоуправом, осталим установама, јавним предузећима, организацијама, удружењима, приватним сектором)
- Периодично утврђивање потреба за дефицитарним кадровима и њихово стипендирање
- Финансијска подршка успешним и талентованим ученицима и студентима
- Међуопштинска и регионална сарадња на развојним пројектима у области образовања

5. Стратегија образовања и подизања свести о животној средини

Мере и инструменти

- Континуирана едукација становништва о неопходности заштите животне средине, са акцентом на децу и омладину
- Унапређење реализације редовних школских програма и партнерских пројеката у области заштите животне средине и екологије

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Социо-економска студија, разматрајући стање инфраструктуре, дошла је до следећих закључака:

Путна инфраструктура је доста добро разграната, али је у лошем стању. Под асфалтираним коловозом су магистрални, регионални и већи део локалних путева. Иако је доста уложено у путну мрежу на територији општине, тако да је у 2006. години дужина асфалтиране путне мреже достигла 157,3 км, потребна су и даља улагања јер још увек постоји 131,2 км неасфалтираних путева.

Јавне зграде - Општина Ариље поседује јавне зграде укупне површине 4110 м² што обухвата поред општинских објеката, школа, вртића и објекте библиотеке, биоскопа, градске галерије итд. Међутим, заједничко за све ове објекте је то да су објекти стари и да су више пута мењали намену, адаптирани, са лошим инсталацијама, односно простором који отежава добру организацију рада и квалитетан пријем странака, односно посетилаца.

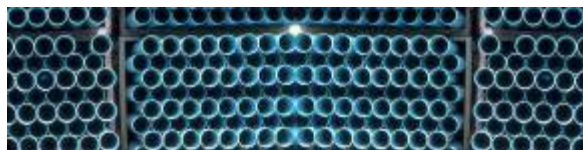
Јавна расвета - На основу индикатора осветљене јавне површине, закључено је да је стање задовољавајуће, с обзиром да је у 2006. години у градском подручју индикатор осветљења износио 73% од укупне јавне површине, а у сеоском подручју чак 80%.

Водоснабдевање - Водоводна мрежа не задовољава у потпуности потребе грађана на територији општине Ариље. Водоводна инфраструктура је развијенија у општинском центру и приградским насељима него у сеоским и просечне је старости 30 година. Подаци показују да је 60% домаћинстава на територији општине Ариље прикључено на водоводну мрежу, а 35% становништва има приступ пијаћој води која није из јавног водовода.

Канализација и третман отпадних вода - У општини Ариље постоји општи систем прикупљања отпадних вода, па не постоји раздвојеност фекалне и кишне канализације, а сам систем одликују неодговарајући профили цеви (што проузрокује честа запушења и изливања), као и постојање септичких јама које се повремено празне цистернама. Отпадне воде градског и приградског подручја се сакупљају канализационом мрежом, а испуштају се у Моравицу, без пречишћавања.

Енергетска ефикасност - Лоша је енергетска ефикасност јавне расвете (велика потрошња енергије за јавну расвету по глави становника). Енергетска ефикасност, када је реч о јавним зградама, је на ниском нивоу због дотрајалости столарије и разнородних система грејања. Што се тиче водовода, губици у мрежи прелазе 40%, јер су мрежа и вентили дотрајали и не постоји систем управљања и контроле губитака.

Кроз спроведену **анкету** међу грађанима Општине Ариље, као најважнији проблеми у општини, препознати су проблеми непостојања јавног система грејање и гасификације, проблеми одлагања чврстог отпада и рециклаже, као и проблеми везани за водоснабдевање, канализацију и третман отпадних вода, јавни превоз, паркирање у граду и снабдевања електричном енергијом.

Утврђено је да је проблем изградње и реконструкције путева и мостова други по важности проблем у општини, али добра страна је да је

највећи број грађана (чак 72% испитаника) изразио спремност да учествује у решавању овог проблема.

Општи је утисак грађана да је до сада највише и урађено на пољу унапређења путне мреже у општини (70% испитаника је приметило побољшање), јавне расвете (65,3%) и снабдевања водом (42%).

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

ИНСТИТУЦИЈЕ И ФИНАНСИЈЕ

- Недостатак планова и планске документације
- Недостатак информационих система и система управљања
- Проблеми у координацији постојећих ЈП и ЈКП надлежних за комуналне системе
- Недостатак финансијских средстава
- Неразвијене и лоше одређене накнаде за коришћење и уређење грађевинског земљишта, неекономске цене услуга и низак ниво наплате
- Лоша кадровска структура у појединим јавним предузећима

ЈАВНЕ ПОВРШИНЕ

- Неуређене јавне површине и објекти, обале река, главна улица и трг
- Недостатак паркинга
- Лош квалитет путне мреже и недостатак мостова на рекама

ИНФОРМАТИКА И ТТ

- Лоша покривеност РТВ сигнаlima и сигнаlima мобилне телефоније у сеоским подручјима
- Лоше ТТ централе у селима

ВОДОВОД И КАНАЛИЗАЦИЈА

- Недовољна обухваћеност сеоских подручја мрежом водовода и канализација
- Није раздвојен систем кишне и фекалне канализације, нема система за пречишћавање отпадних вода
- Неконтролисано изливање фекалија у речне токове ван система градске канализације

- Застарела водоводна мрежа (велики проценат учешћа азбестно цементних цеви)
- Непостојање система даљинског управљања водоводом
- Неизграђена акумулација у водосистему Рзав и лоше снабдевање водом у време суша, када је често угрожен биолошки минимум
- Недефинисно газдовање сеоским водоводима и лоша контрола квалитета воде на сеоским водоводима

ЕЛЕКТРО И ЕНЕРГЕТСКА МРЕЖА

- Лоше напајање електроенергетског система (недостатак 110kV постројења и недовољан број трафостаница)
- Нема гасовода и централног система грејања

ОТПАД И ЗАГАЂЕЊЕ

- Постојање дивљеих депонија
- Недостатак депоније и трансферне станице
- Недовољно разрађен систем сепарације отпада
- Загађеност ваздуха у току зиме
- Нерегулисано уклањање чврстог отпада и отпадних вода на сеоском подручју

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Релативно добар географски положај у односу на шире системе
- Регионални систем водоснабдевања Рзав
- Изграђени значајни објекти и мреже водовода и канализације (довољан резервоарски простор, магистрални и главни водови, и др.)
- Разграната мрежа путева
- Решено питање изворишта водоснабдевања
- Разграната мрежа јавне расвете
- Пословно окружење и велики број привредних субјеката
- Приступање изградњи гасовода

СМЕРНИЦЕ

Национална стратегија управљања отпадом дефинисала је питање управљања отпадом, одредила регионалну депонију (Ужице – Дубоко), којом је обухваћено и решење депоновања комуналног отпада и за општину Ариље.

Стратегија регионалног развоја Србије дефинише изградњу аутопута Београд - Јужни Јадран, израду општинских планова управљања отпадом, ЛЕАП-а, студије изводљивости и проширивања водоводног система на сеоским

подручјима, санирање постојећег сметлишта, изградњу трансфер станица у оквиру регионалних депонија, изградњу постројења за третман отпадних вода.

Стратегија развоја енергетике Републике Србије на територији општине предвиђа изградњу нове хидро-електране, реконструкцију електро-мреже, изградњу мини хидро-електрана и повећање енергетске ефикасности.

Просторни план подручја изворишта водоснабдевања регионалног подсистема Рзав на Великом Рзаву предвиђа изградњу три акумулације, од којих је једна (Орловача) на територији општине Ариље.

План промена за општину Ариље у делу „Програм развоја општине и стратешко планирање“ дефинише предлог мера за инфраструктуру и предвиђа да се до 2010. године ураде и примене сви урбанистички планови, да се уреде саобраћајнице, паркиралишта и зелене површине и да се изграде, доврше или реконструишу најзначајнији јавни објекти.

Стратегија развоја планског подручја за општину Ариље, дефинише стратегије просторног развоја инфраструктуре и саобраћаја кроз модернизацију постојећих и изградњу нових инфраструктурних система и даљи развој друмског саобраћаја, односно мреже општинских путева првенствено кроз јачање саобраћајних веза које

Општина има са окружењем, као и оптимално повезивање свих насеља са центром општине. Поред тога, стратегија развоја предвиђа и заштиту животне средине и унапређење њеног квалитета кроз унапређење управљања отпадом и спречавање загађења водотокова.

Стратегија економског развоја општине Ариље у оквиру општег циља бр. 4 даје циљеве развоја инфраструктуре, где је дефинисан општи циљ *Просторно уређена и за живот привлачна средина*, а као посебни циљеви: 1. до 2010. године урађена просторно планска документација и географско-информациони систем за територију општине, 2. до 2015. смањене инфраструктурне препреке економском развоју, 3. до 2007. у примени је локална регулатива из области животне средине усаглашена са републичким прописима.

О П Ш Т И Ц И Л Ђ

Развијена комунална инфраструктура, уређене јавне површине и ефикасне комуналне услуге засноване на тржишним принципима доприносе предузетничком амбијенту и очувању животне средине

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија планирања и управљања инфраструктуром

Мере и инструменти

- Израда и спровођење планова и усклађених програма изградње и одржавања инфраструктуре и уређења грађевинског земљишта
- Доношење и примена регулативе у области рада јавних предузећа, политике цена и механизма наплате
- Јачање функција комуналне, еколошке и других општинских инспекција
- Успостављање система надзора и управљања комуналним системима
- Успостављање ГИС-а и база података о постојећој инфраструктури
- Међуопштинска и регионална сарадња на развојним инфраструктурним пројектима
- Унапређење информационах технологија
- Унапређење људских ресурса ангажовањем стручних кадрова за области водоснабдевања и планирања
- Успостављање јавно-приватних партнерстава
- Увођење стандарда квалитета

2. Стратегија уређења јавних површина

Мере и инструменти

- Израда програма уређења јавних површина у сарадњи са грађанима, приватним сектором и јавним предузећима
- Уређење и одржавање јавних површина
- Повећање паркинг простора

3. Стратегија развоја саобраћаја и комуналних система

Мере и инструменти

- Успостављање система управљања чврстим отпадом
- Изградња, реконструкција и одржавање комуналних система и саобраћаја у складу са акционим плановима ПРО
- Изградња аеродрома за транспорт малине
- Изградња мостова преко Великог Рзава и Моравице
- Измештање аутобуске станице
- Изградња вишенаменских акумулација на подручју општине
- Одржавање постојећих алтернативних извора водоснабдевања
- Регионална сарадња у домену управљања чврстим отпадом, водоснабдевања, гасификације и изградње и одржавања саобраћајне инфраструктуре
- Увођења нових технологија у пружању комуналних услуга

4. Стратегија унапређења финансирања инфраструктурних система

Мере и инструменти

- Дефинисање општинске политике цена комуналних услуга и накнада
- Успостављање и примена система ефикасне наплате
- Коришћење јавно-приватних партнерстава за потребе финансирања инфраструктуре
- Коришћење донаторских фондова
- Коришћење републичких фондова и средстава

5. Стратегија заштите животне средине

Мере и инструменти

- Едукација грађана и едукативно промотивне активности
- Успостављање ефикасног система мониторинга и инспекцијског надзора
- Примена безбедносних технологија за животну средину
- Реализација пројеката који доприносе заштити животне средине
- Промоција рационалног трошења енергије и воде

РАЗВОЈ ЗДРАВСТВА

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

У општини Ариље не постоји план развоја основне здравствене заштите, па је неопходно усвајање општинског стратешког документа дугорочног развоја здравствене заштите. У току је примена Закона о здравственој заштити у погледу преузимања и вршења оснивачких права локалне самоуправе над Домом здравља и апотеком.

По старосној структури становништво општине карактерише дубока демографска зрелост, што за собом повлачи већи број издржаваних лица, чиме се повећавају издвајања општине, пре свега за здравствено осигурање и бригу о старима.

Дотрајали објекти Дома здравља и теренских амбуланти су санирани, али је и даље недовољан и неадекватан простор у Дому здравља Ариље, посебно за рад Диспанзера за мајку и дете, Службе физикалне медицине и Хитне медицинске помоћи.

Мањи број грађана (5%) је препознао здравствену заштиту као проблем са којим се општина суочава, док 25% анкетираних сматра да је здравство једна од области у којој је последњих година постигнуто највеће побољшање, а 14% је спремно да се ангажује на побољшању стања у овој области.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Недовољна усклађеност здравствене заштите са потребама корисника
- Непрецизна законска регулатива у здравственој области
- Недостатак националне и општинске стратегије здравствене заштите
- Незадовољавајући услови за адекватну организацију свих сегмената здравствене службе у Дому здравља
- Недостатак средстава за стручно усавршавање здравствених радника
- Недовољни просторни услови за лечење деце и жена у Дому здравља
- Делимична застарелост медицинске опреме у Дому здравља
- Незадовољавајућа техничка опремљеност Дома здравља (санитетским возилима, системом за централно грејање, информационалним систем и др.)
- Недовољна финансијска средства за текуће и инвестиционо одржавање и предвиђени ниво здравствене заштите
- Незадовољавајући ниво здравствене просвећености становништва

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Довољан број млађих стручних кадрова свих профила у здравству

- Постојање већег броја лекарских и стоматолошких ординација у приватном сектору
- Реконструисан објекат Дома здравља
- Адаптирани објекти теренских амбуланти
- Постојање пројекта усмерених на здравствену едукацију сеоског становништва
- Партнерство са Центром за социјални рад, месним заједницама, школама, локалним организацијама цивилног друштва, МУП-ом и другим институцијама

СМЕРНИЦЕ

Стратегија за здравље младих дефинише програме за заштиту здравља деце и омладине, а акционим планом као примарни циљ поставља *развијање адекватног система преноса знања и вештина за стицање ставова, навика и понашања који воде ка здрављу*. Увођење здравственог васпитања у школске програме и његова пуна имплементација допринеће достизању овог циља. Дају се смернице за јачање капацитета локалне заједнице у планирању и имплементацији програма превенције, лечења и рехабилитације младих, као и у остваривању безбедније и здравије породичне, школске и радне средине за младе. У општини се предвиђа јачање институција (кадар, простор, опрема) усмерених на помоћ младима и њихово лечење. Предлаже се успостављање функционалних партнерстава за развој и здравље младих на локалном нивоу, уз промовисање и интензивирање активног учествовања младих у креирању активности.

Стратегија за ментално здравље дефинише ментално здравље као национални капитал и мора бити унапређивано заједничким напорима целокупне заједнице и свих заинтересованих, пацијената, њихових удружења и породичних група. Нови концепт подразумева успостављање и развијање служби за ментално здравље у заједници. Акцент је на превенцији менталног здравља на

нивоу примарне здравствене заштите у домовима здравља развијањем вештина живљења, антистрес програмима, превенцији у школама, програмима превенције злоупотребе психоактивних супстанци.

Стратегија за борбу против ХИВ/АИДС-а садржи јасно дефинисане улоге свих нивоа власти, па тако и општина, у мерама које спадају у домен примарне здравствене заштите, укључујући побољшање квалитета и обима здравствених

услуга из области превенције ХИВ-а и полно преносивих болести, обезбеђивање лечења и подршка особама које живе са ХИВ/АИДС-ом.

Националном Стратегијом за контролу дувана дају се конкретне смернице за мере у локалној самоуправи у борби против пушења, пре свега кроз превенцију употребе дувана међу младима, стручну помоћ пушачима у одвикавању од пушења, заштиту здравља људи од невољног (пасивног) пушења и едукацији популације, што све спада у надлежности примарне здравствене заштите.

Национална стратегија о старењу поставља за циљ очување и унапређење здравственог стања и квалитета живота старих лица, за шта је од пресудног значаја обезбеђивање здравствених услуга, пре свега основне здравствене заштите одговарајућим обимом, садржајем и квалитетом.

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом инсистира на развијању стандарда квалитета здравствених и других услуга које се особама са инвалидитетом пружају у локалној заједници.

Стратегија за смањење сиромаштва ставља акценат на ангажовање локалне заједнице у промоцији здравља, посебно међу осетљивом популацијом и групама под ризиком за масовне заразне и хроничне незаразне болести. Даје смернице о развоју локалних стратегија здравља, које уважавају локалне специфичности. Налаже праћење, анализу и дистрибуцију информација о здравственом стању становништва локалне заједнице.

Стратегија локалног економског развоја указује на потребу побољшања услова за очување здравља и лечења ради очувања радне способности грађана, као носилаца даљег економског развоја, посебно сеоског становништва. У области *Развој институција* планирани су подизање капацитета постојећих објеката здравствених установа и пројекти за реконструкцију објекта Дома здравља у Ариљу, реконструкцију централног грејања, изградњу Центра за мајку и дете, изградњу и реконструкцију сеоских амбуланти. Констатовано је и да треба решити проблем посебног збрињавања медицинског отпада.

Планом промена се, у две области од посебног значаја за општину (развој села и друштвени живот), предвиђају мере и активности за побољшање квалитета живота свих грађана кроз стварање услова за здрав начин живота и едукацију грађана о факторима ризика по здравље, мере на реконструкцији и адаптацији здравствених објеката, посебно у селима, са циљем приближавања здравствене заштите грађанима удаљених села.

Стратегија за младе бави се младима као ресурсом будућег развоја општине и предвиђа конкретне мере за побољшање услова живота младих у седам кључних области међу којима је и заштита здравља младих. Указује се на потребу чувања и унапређења здравља младих, промоцију здравих стилова живљења програмима превенције болести зависности и хроничних болести, заштите репродуктивног здравља, менталног здравља, подстицање физичке

активности, превенцију повређивања и дискриминације младих са инвалидитетом.

Стратегија просторног развоја даје конкретне предлоге за употпуњавање служби и услуга здравствене заштите у систему мреже центара месних заједница и за просторну приступачност корисницима са села.

О П Ш Т И Ц И Љ

Ефикасна и рационална здравствена заштита прилагођена потребама грађана

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија планирања и нормативног уређења у области примарне здравствене заштите

Мере и инструменти

- Преузимање и вршење оснивачких права над Домом здравља и апотеком од стране локалне самоуправе
- Доношење и примена локалних стратешких планова заштите здравља у складу са националним стратегијама (када буду донете)
- Доношење и примена годишњих планова рада у складу са законом
- Реализација програма дефинисаних националним стратегијама и акционим плановима
- Међуопштинска и регионална сарадња на развојним пројектима у области здравства

2. Стратегија управљања финансијама у здравству

Мере и инструменти

- Дефинисање и коришћење свих расположивих извора финансирања здравствене заштите (Министарство здравља, локална самоуправа, РЗЗО, остали извори)
- Успостављање механизма за праћење рационалног трошења финансијских средстава

3. Стратегија унапређења здравствене инфраструктуре и снабдевања одговарајућом медицинском и техничком опремом

Мере и инструменти

- Проширивање просторних капацитета Дома здравља - изградњом, адаптацијом и реконструкцијом
- Континуирана набавка и одржавање медицинске и техничке опреме
- Увођење информационог система у Дом здравља
- Одлагање медицинског отпада у складу с прописима

4. Стратегија сталног унапређење и рационализације организације здравствене заштите и усклађивања са потребама грађана

Мере и инструменти

- Унапређивање организације рада, а нарочито пријема пацијената, пружања хитне медицинске помоћи, збрињавања неизлечивих болесника и кућном лечењу
- Оснивање службе хитне медицинске помоћи на територији општине
- Организовање здравствене заштите и услуга које су једнако доступне свим грађанима (сеоске амбуланте)
- Укључивање приватних лекарских ординација у систем здравствене заштите у складу са прописима
- Увођење нових дијагностичких и терапијских метода у складу са медицинском доктрином
- Континуирано и планско стручно усавршавање и едукација здравствених радника
- Стално праћење, анализа и информисање заједнице о здравственом стању становништва и предузимање потребних мера

5. Стратегија континуираног здравственог просвећивања грађана

Мере и инструменти

- Доношење и спровођење програма континуиране здравствене едукације становништва (Центар за превенцију, саветовалишта, трибине) уз медијску подршку
- Организовање акција за контролу здравља на јавим местима *базар здравља* поводом значајних датума
- Организовање кампања за *скрининг* здравственог стања становништва у селима, и едукацију грађана
- Здравствена едукација деце, младих и осталих остетљивих категорија становништва кроз програме превенције болести зависности, заштите репродуктивног и менталног здравља, организоване физичке активности, заштиту од повређивања, здраву исхрани и друго (Саветовалиште за младе, вршњачка едукација, летње школе, кампови) у складу са акционим планом Стратегије за младе;
- Партнерство са школама, вртићем, Омладинским центром, Волонтерском организацијом, Центром за социјални рад, Организацијом пензионера, инвалидским организацијама, МУП-ом и другим институцијама и организацијама.

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Социјална заштита на територији општине Ариље реализује се у оквиру Центра за социјални рад који у свом саставу има и службу помоћи у кући.

Услуге у социјалној заштити користи 3,26% од укупног броја становника Општине (око 646 корисника). Статистички гледано, број није велики, али како се ради о реалним животним проблемима грађана, мора му се посветити пажња, што захтева знатно веће издвајање општине, поготову у делу бриге о старима и обезбеђивању материјалне сигурности за егзистенцијално најугроженије групе.

Социо-економска студија даје препоруку да је потребно израдити и усвојити већи број стратешких докумената, међу којима и стратегију смањења сиромаштва и програм социјалног смештаја, како се важна социјална питања не би решавала *ad hoc*, без праве визије и усмерења.

Анализа испитивања јавног мњења показује да грађани високо рангирају проблеме незапослености, сиромаштва и социјалне заштите, а најважнији проблеми у општини су низак животни стандард и сиромаштво. Само 8% анкетираних сматра да је у области социјалне заштите постигнуто побољшање, а 7% је спремно да се ангажује на побољшању стања у овој области.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Надлежност за утврђивање права, одлучивање о начину њиховог остваривања и потребним средствима централизована је на нивоу Републике
- Недовољна финансијска средства
- Недовољна разноврсност понуде услуга у социјалној заштити
- Недовољно планова и програма за социјалну заштиту
- Недовољно развијено јавно-приватно партнерство и сарадња са другим организацијама
- Недостатак просторних капацитета за реализацију програма
- Недовољна информисаност грађана о проблемима и програмима социјалне заштите
- Недовољни професионални капацитети

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Спремност локалне заједнице да решава проблем
- Проактивно и иновативно оријентисана институција надлежна за социјалну заштиту

- Присуство донаторских програма и развијен сектор мале привреде
- Сарадња са месним заједницама, НВО, ДЗ, МУП и другим службама и институцијама

СМЕРНИЦЕ

Стратегија развоја социјалне заштите утврдила је активности локалне заједнице у циљу обезбеђивања квалитетних услуга у социјалној заштити, што подразумева: израду стратешких и акционих планова, развој разноврсних социјалних услуга и укључивање што више различитих социјалних актера у пружање услуга, увођење нових услуга социјалне заштите у оквиру постојећих институција, повезивање услуга различитих сектора и подсистема на свим нивоима, територијално и функционално доступне услуге, развој услуга неодложних интервенција (осигурање безбедног окружења за децу и друге жртве насиља и благовремено упућивање корисника на услуге других система и ресурса у локалној заједници) и подржавање и афирмацију породице као најбољег оквира заштите рањивих група.

Стратегија за смањење сиромаштва као основни циљ у области социјалне заштите дефинише смањење броја сиромашних и развој ефикасне социјалне заштите и даје смернице за развој социјалне заштите на локалном нивоу: формирање локалних савета за социјалну заштиту, доношење стратегија развоја социјалне заштите и социјалног становања, отварање дневних боравака за особе са посебним потребама, развој кућне неге и помоћи, повезивање свих актера социјалне заштите на локалном нивоу и побољшање информисања грађана о програмима социјалне заштите.

Национална стратегија о старењу, у обезбеђивању помоћи и заштите у старости, приоритет даје развијању оних видова подршке и облика услуга који омогућавају да старија лица, угрожена неповољним животним околностима, остану у свом природном животном окружењу тако што ће развијати услуге смештаја у хранитељске породице, обезбеђивати оснивање и

пружање домских услуга мањих смештајних капацитета у сарадњи са невладиним организацијама и приватним сектором и подстицати улагања у изградњу стамбених објеката за заштићено становање.

Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом инсистира на развијању квалитетних социјалних услуга које се особама са инвалидитетом пружају у локалној заједници - уклањање архитектонских баријера и подршка породицама особа са инвалидитетом кроз систем развијања сервиса и служби које помажу интеграцију особа са инвалидитетом у заједницу.

Национални план акције за децу даје смернице за развој услуга које деци омогућавају живот у породичном окружењу - развој мреже хранитељских породица, подршка породици са децом ометеном у развоју и развој мултидисциплинарних тимова за заштиту деце од злостављања.

План промена за општину Ариље у области *Друштвени живот* предвиђа активности за побољшање квалитета живота старих и инвалидних лица.

Стратегија локалног економског развоја општине Ариље се у области *Развој институција* бави подизањем квалитета социјалних услуга, посебно побољшања квалитета услуга које се пружају старим лицима и њиховим породицама.

Стратегија развоја планског подручја општине Ариље даје предлоге за побољшање квалитета живљења грађана кроз подизање квалитета услуга које пружају јавне институције и доступности јавних служби свим становницима општине.

О П Ш Т И Ц И Љ

Квалитетне, ефикасне, доступне и разноврсне услуге социјалне заштите прилагођене стварним потребама грађана

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија планирања, нормативног уређења и финансирања

Мере и инструменти

- Доношење и спровођење општинских нормативних аката у области социјалне политике
- Доношење и спровођење акционих планова за угрожене категорије становништва
- Међусекторско повезивање и усклађивање у планирању услуга
- Утврђивање облика и програма финансирања

2. Стратегија унапређења људских ресурса

Мере и инструменти

- Јачање професионалних капацитета и афирмација дефицитарних професија
- Сталне саветодавне и едукативне активности за кориснике и даваоце услуга
- Сензибилизација заједнице на проблеме социјално угрожених становника
- Стално подстицање учешћа корисника, специјализованих удружења корисника и невладиних и волонтерских организација

- Успостављање партнерстава са локалним установама и организацијама (превентивне акције, пројекти усмерени ка борби против сиромаштва, заштита деце, пројекти за угрожене категорије становништва и сл.)

3. Стратегија изградње просторних и техничких капацитета

Мере и инструменти

- Изградња, адаптација и опремање објеката за реализацију социјалних програма (дом за стара лица, прихватилиште за жртве насиља, дневни боравак за лица с посебним потребама, социјално становање)
- Успостављање и ажурирање јединствене базе података угрожених група

4. Стратегија развоја услуга у области социјалне заштите

Мере и инструменти

- Унапређење постојећих услуга
- Увођење нових услуга у складу са потребама угрожених категорија становништва (дневни центри, мрежа домова, мале стамбене заједнице, прихватилишта, услуге СОС телефона и др.)
- Афирмација породице као најбољег оквира заштите рањивих група и подршка породици
- Развој партнерстава са цивилним и приватним сектором у пружању услуга
- Саветодавне и едукативне активности у области превенције

5. Стратегија за смањење сиромаштва на локалном нивоу

Мере и инструменти

- Промоција и помоћ у запошљавању и samozapoшљавању социјално угрожених група
- Саветодавни рад код запошљавања, дошколовавања и преквалификације

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Носилац културног живота у општини је Народна библиотека Ариље. У њеном саставу функционишу градска библиотека, градска галерија, Соколски дом, локални лист *Ариљски хоризонти* и КУД *Ариље*. Ариље има више објеката намењених културним манифестацијама и осталим садржајима, док је стање у сеоским срединама неповољније, односно скоро да нема организованих културних догађања. Народна библиотека Ариље сваке године, осим стандардног уметничког програма, традиционално организује Мајске дане културе и Смотру уметника аматера Златиборског округа и учествује у организацији Ариљских зимских радости. Од 2007. године организује се Дечји позоришни фестивал. Упркос разноврсном програму, одзив грађана није на задовољавајућем нивоу. Од 2005. године Библиотека има и сопствени вебсајт преко којег се грађани информису о раду ове установе. При општини Ариље не постоји савет за културу, нити слично тело које би усмеравало политику у области културе.

У **Социо-економској студији развоја општине Ариље** у поглављу *Развој јавних зграда* може се извести закључак да постоји задовољавајућа разноврсност и доступност јавних установа локалном становништву. Поред општинских објеката, школа, вртића, мисли се и на објекте културе у којима су смештени општинска библиотека, биоскоп, градска галерија итд. С обзиром да су ово старији објекти који су више пута мењали своју намену и адаптирани и са дотрајалим инсталацијама, што отежава организацију рада и квалитетан пријем посетилаца. Осим тога, индикатор јединичних трошкова одржавања показује да је потребно улагати више средстава у одржавање јавних зграда ради побољшања услова рада и квалитета услуга.

У **испитивању јавног мњења** у општини Ариље може се видети да се, у рангирању проблема по важности, култура, школство, образовање и спорт налазе на 8. месту од 16 категорија, а 10% анкетирани грађана истакло је културу, школство, образовање и спорт као један од важних проблема са којима се општина суочава.

Истраживање о потребама младих, урађено 2006. године, показало је велико интересовање младих за увођење културно-забавних садржаја у рад Омладинског центра и освежење културне понуде у свом непосредном окружењу. Интервјуи са релевантним организацијама и институцијама показали су да лоше организован јавни превоз и незадовољавајућа материјална ситуација значајно ограничавају могућност омладине да учествују у спортским, едукативним и културним активностима, па су неки програми

доступни само одређеној групацији младих који живе у граду, док деца са села скоро да не могу да их користе.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Незадовољавајуће стање објеката културе
- Недовољан број запослених и неповољна квалификациона структура истих
- Слаба посећеност програма
- Недовољна финансијска улагања у културу
- Недовољна брига о културној заоставштини
- Непостојање савета за културу
- Низак ниво опште културе грађана

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Постојећи кадровски потенцијали и објекти културе
- Разноврсност културних садржаја
- Интернет презентација библиотеке
- Постојање значајних културно-историјских споменика (црква, манастир и др.)
- Већи број аматерских драмских и певачких група, КУД-ова
- Добра сарадња са школама, уметничким удружењима, установама и организацијама у области културе

СМЕРНИЦЕ

Општинска стратегија за младе подстиче креирање социјалне и културне средине у складу са потребама младих и развијање могућности за младе као пружаоце различитих врста услуга и креаторе различитих програма, партиципацију млађе популације у системима одлучивања на свим нивоима у релевантним установама (школе, здравствене институције, културне институције). Циљеви Стратегије за младе у области културе и слободног времена су: активно укључивање младих у друштвене токове, изградња капацитета омладинског центра и изградња волонтеризма међу младима. Као планиране активности и пројекти у периоду од 2007. до 2010. наведено је промовисање идеје културног туризма у јавности, Острво културе и забаве, Ариљско културно лето и етно-збирка у селу Бреково.

План промена за општину Ариље за циљ у области културе поставља обезбеђивање техничких и кадровских решења за још бољу културну понуду и развијање свести о значају културе. Да би се постигло жељено стање 2010. године, требало би реконструисати и адаптирати постојеће објекте (Соколски дом, Градска галерија), обновити некадашње традиционалне манифестације и увести нове, основати градски хор и аматерско позориште и обновити ликовну колонију. Предуслови за остваривање циља су подршка грађана,

обезбеђивање институционалне и финансијске подршке, као и одговарајући број запослених и њихова стручна оспособљеност.

Стратегија локалног економског развоја општине Ариље као један од циљева поставља да се до 2015. године изгради пет, реконструише и адаптира 20 објеката за потребе јавних установа кроз програм подизања капацитета објеката општинске управе и објеката културе. Један од корака је и пројекат реконструкције и адаптације Градске галерије и биоскопа.

Стратегија развоја планског подручја општине Ариље предвиђа унапређење система заштите и развој непокретних културних и природних добара и њихову презентацију у склопу туристичке понуде Општине и Региона.

О П Ш Т И Ц И Љ

Културна понуда на високом нивоу, усклађена са потребама и интересовањима грађана

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија развоја објеката и кадрова културе

Мере и инструменти

- Обезбеђивање средстава из буџета и из сопствених прихода, донација и других извора
- Доношење и реализовање програма заштите објеката и предмета културне заоставштине
- Израда пројектне документације и изградња капацитета Омладинског центра
- Стално усавршавање кадрова и мотивисање запослених
- Оснивање Савета за културу
- Стипендирање уметничких талената
- Формирање издвојеног одељења Музичке школе (клавир, виолина, труба)

2. Стратегија развоја културне понуде

Мере и инструменти

- Доношење и реализовање акционог плана којим се обезбеђује проширење програмских садржаја уз повезивање са другим привредним делатностима (туризам, мала привреда, спорт) и институцијама
- Обнова некадашњих традиционалних манифестација и увођење нових
- Оснивање градског хора и аматерског позоришта и обнова ликовне колоније
- Програм подршке ванинституционалним културним дешавањима и удружењима (професионалним и аматерским)

- Међуопштинска и регионална сарадња на пројектима унапређења културне понуде
- Активно и разноврсно промовисање културних садржаја
- Изградња свести о значају културе код свих узраста, посебно код младих
- Изградња летње позорнице
- Унапређење културних активности у школама
- Субвенционисање тематских филмских пројекција за ученике
- Проширење делатности установа културе на сеоска подручја
- Израда професионалног веб сајта културне понуде
- Развијање издавачке делатности Народне библиотеке Ариље

ИНФОРМИСАЊЕ

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Информисање у општини Ариље није на потребном нивоу, како у погледу разноврсности медија, ни и у погледу покривености. Основни проблем у овој области је недовољан број штампаних и електронских медија; грађани нису у довољној мери информисани путем локалног радија, локалних новина и веб сајта Општине. Слабости су непостојање локалне ТВ станице, недовољан број професионално образованих кадрова, техничкој неопремљености, недовољној покривености територије Општине програмом локалног радија, одређеној финансијској и делимичној политичкој зависности, недовољној сарадњи међу медијима, између медија, локалне заједнице и институција, малом тиражу штампе, непокривености Интернетом, недовољном коришћењу Интернета као облика електронског информисања.

Анализа социо-економског развоја општине Ариље у делу Демократски развој и јавно учешће говори о транспарентности у раду општине, степену њене отворености за информисање и укључивање грађана у доношење одлука. Када су у питању општи општински послови који подразумевају број организованих форума и јавних расправа, укљученост грађанских организација у доношење одлука локалне власти и организовање конференција за новинаре, може се констатовати да је транспарентност општине на завидном нивоу и тај би тренд требало одржати.

Истраживања ставова грађана показују да су извори информисања разнолики, а чак 40% до информације долази тако што је чује од других, док је заступљеност локалних медија најзначајнија, 48%. Највећи број грађана информисе се преко локалне радио станице (23%), затим локалне ТВ (15%), а 10% се информисе из локалних новина. На основу резултата спроведене анкете закључујемо да је неопходно улагати и радити на развоју информисања како би се задовољиле потребе и интересовања грађана за квалитетним и објективним информацијама. Испитивања показују да је 39% грађана заинтересовано за сигурне информације, а 25,5% спремно је да да свој допринос бољем и квалитетнијем информисању.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Недефинисан правни статус медија (власничка структура, профил штампаних медија и фреквенција за електронске медије)
- Неадекватна материјално-техничка опремљеност медија
- Институционални и организациони проблеми у медијима
- Недовољни и недовољно едуковани људски ресурси

- Недовољна покривеност програмом локалног радија и ТВ
- Непостојање интерних планова развоја појединих медија.

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Постојећи организациони, технички и људски потенцијали
- Спремност кадрова за даље усавршавање
- Исказана потреба грађана за информисањем
- Постојање кабловске телевизије
- Развијено приватно предузетништво и мала и средња предузећа, мотивисани за пласирање информација
- Покривеност АДСЛ-ом
- Постојање општинског веб сајта, као и више интернет презентација фирми и установа из Ариља
- Повољна клима за донаторска средства

СМЕРНИЦЕ

Стратегија развоја радиодифузије у Републици Србији до 2013. године је докуменат који одређује главне правце развоја у области радиодифузије као области која је од највеће важности за јавно информисање грађана. Основни циљ је да се несређено стање у радиодифузији нормативно уреди у складу са новим технолошким и друштвеним околностима и међународним обавезама и стандардима. Стога Стратегија обухвата 10 основних области: оцена постојећег стања, трансформација РТС-а у установе јавног радиодифузног сервиса, утврђивање броја и врсте емитера, приватизација електронских медија чији су оснивачи локалне самоуправе, комерцијална радиодифузија, кабловски и сателитски системи, дигитална радиодифузија, надзор над радом емитера, јединствен емисиони систем, делатност РРА на унапређењу постојеће регулативе. Основни циљеви ове Стратегије требало би да буду достигнути до 2013. године.

План промена за општину Ариље у поглављу *Медији* истиче да се висок ниво и квалитет информисања грађана као крајњи циљ може остварити реализацијом следећих мера: професионално образовање кадрова, побољшање техничке опремљености, производња квалитетнијег програма, повећање броја слушалаца и гледалаца програма и читалаца штампе и повећање тиража штампе. Предуслови за остваривање циља су подршка локалне управе кроз стратешки план развоја општине, примена Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја, учешће грађана у креирању програмских садржаја,

побољшање кадровске и техничке опремљености, подизање нивоа сарадње између медија и цивилног друштва и извора финансирања.

Стратегија економског развоја општине Ариље 2006-2015. Један од циљева је да се до 2009. године успостави стандард контроле квалитета услуга у јавном сектору. Постизању циља потпуне транспарентности и упознавања јавности са активностима које се спроводе и планирају при општинској управи доприносе и следећи пројекти и

активности: формирање канцеларије за односе са јавношћу – PR и развој интегрисаног информационог система.

Општинска стратегија за младе у оквиру поглавља *Мобилност и информисање младих* као један од проблема истиче недовољно присуство садржаја за младе у локалним медијима, што се може остварити реализацијом активности програмске сарадње са локалним и регионалним медијима, успостављањем радне групе за информисање младих, програмом едукације за омладинске уреднике иновинаре и пројектом дефинисања потреба и форми информативног садржаја за младе у штампаним и електронским медијима.

О П Ш Т И Ц И Љ

Професионално и објективно информисање усклађено са потребама и захтевима грађана

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија институционалног и организационог унапређења информисања

Мере и инструменти

- Правно регулисање статуса медија
- Јачање службе за односе са јавношћу у Општини, јавном и пословном сектору
- Формирање асоцијације локалних медија
- Формирање и рад локалног Савета за информисање
- Доношење и реализовање програма развоја медија
- Успостављање нових приступа у информисању грађана (билтен локалне самоуправе, веб сајт, форум, интернет, интернет радио, брошуре, анкетни листићи и сл.)
- Отварање локалне ТВ станице

2. Стратегија техничког и кадровског оспособљавања медија

Мере и инструменти

- Техничко опремање штампаних и електронских медија

- Успостављање и побољшање информативне покривености сеоских подручја
 - Анимирање, обука и пријем нових кадрова
 - Стална едукација и обука запослених
 - Обезбеђивање трајних извора финансијских средстава
 - Веће покривање тв и радио сигналом сеоског подручја
- 3. Стратегија укључивања грађана у процес доношења одлука и информисања на локалном нивоу**

Мере и инструменти

- Подизање нивоа сарадње између медија и цивилног друштва
- Доследна примена Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја
- Учешће грађана у креирању програмских садржаја
- Анимирање грађана да учествују на јавним трибинама, округлим столовима, расправама и медијским кампањама

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Положај спорта у Србији је правно недефинисан у погледу надлежности, обавеза локалне самоуправе, подршке развоју спорта као и функционисања клубова и удружења.

У општини Ариље су у различитој мери заступљени поједини видови спортова: школски спорт, такмичарски спорт, масовни спорт и рекреативни спорт.

У школама су углавном заступљени фудбал, одбојка, кошарка и рукомет. Постојећи објекти за бављење овим спортовима су у лошем стању, док за бављење другим спортовима не постоје одговарајући услови (опрема и објекти) ни у школама, ни у граду (атлетика, стрељаштво, гимнастика, пливање, тенис, стони тенис). Такво стање додатно утиче на већ недовољну мотивисаност кадрова и ученика за бављење спортом у школама. На нивоу општине, Региона и Републике се организују Олимпијске спортске игре ученика Републике Србије, али са неодговарајућом организацијом и промоцијом. У оквиру школског спорта постоје појединачни успеси спортиста, али не постоји континуитет успеха.

У општини Ариље функционише око 15 спортских клубова и организација у фудбалу, кошарци, рукомету, каратеу, бадмингтону, стрељаштву, риболову, цу-џици, шаху и другим спортовима. Међутим, такмичарски спорт је лоше координиран на нивоу општине и између клубова и заснива се на ентузијазму појединаца. Организација постојећих клубова није задовољавајућа. Клубови се суочавају са недостатком средстава, опреме, квалитетног тренерског и играчког кадра. Недовољни су и неадекватни објекти за организовање такмичења и тренинга. Ограничења у погледу објеката и терена су препрека оснивању нових клубова.

Рад свих клубова се подржава из општинског буџета по утврђеним критеријумима који, међутим, не зависе од успеха клубова и ранга такмичења. Спортски клубови истичу да имају добру сарадњу са Општином.

Масовни и рекреативни спорт су засновани на ангажовању појединаца и недовољно су развијени због малог броја објеката и програма. У општини се организују радничке спортске игре, а обнављају се и сеоске спортске игре. Приватна иницијатива и улагање у спорт су недовољни.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Мали број деце која су укључена у спорт

- Неквалитетни услови за успешан рад (неуређени и неосветљени терени и помоћни објекти)
- Постојећи спортски објекти у лошем стању
- Недостатак затворених спортских објеката
- Низак ниво спортске културе код грађана
- Уништавање објеката и опреме од стране несавесних грађана
- Недовољан број одговарајућих стручних кадрова (тренера и професора)
- Недовољна координација клубова и нефункционисање Спортског савеза Ариља

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Деца мотивисана за бављење спортом
- Започета изградња спортске хале
- Спремност локалне самоуправе да пружи финансијску и другу подршку клубовима
- Постоје могућности за припреме спортиста (хала, хотел, пратећи објекти)
- Мотивисаност привредних субјеката да помажу ариљском спорту
- Очувана животна средина и реке као потенцијали за рекреативни спорт

СМЕРНИЦЕ

Општинском стратегијом за младе предвиђају се организовање медијске кампање у циљу промоције физичког вежбања као здравог стила живљења, обнова постојећих терена и игралишта и адаптација некоришћених објеката за рекреацију и спорт

О П Ш Т И Ц И Љ

Организовано и масовано бављење спортом грађана свих узраста у адекватним условима подржано од локалне самоуправе и мотивисаног стручног кадра

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија унапређења спортских терена и објеката

Мере и активности

- Изградња додатних спортских капацитета (хала, спортско-рекреативни центри, базени)
- Унапређење система одржавања и заштите спортских објеката
- Активирање алтернативних простора за рекреативно бављење спортом

2. Стратегија унапређења кадрова

Мере и активности

- Стално усавршавање кадрова (семинари, кампови, курсеви, довођење познатих стручњака)

3. Стратегија омасовљења и промоције спорта

Мере и активности

- Активна промоција спорта у предшколским установама и школама
- Активности на развијању мотивације грађана свих узраста за бављење спортом и рекреацијом
- Организовање и учествовање на камповима
- Размена тренера и спортиста
- Организација спортских манифестација

4. Стратегија унапређења институционалних оквира за развој спорта

Мере и активности

- Обезбеђење приступа изворима финансирања и фондовима
- Подршка клубовима и Спортском савезу
- Оснивање комисија и Савета за развој спорта
- Подршка иницијативама за оснивање спортских клубова
- Међуопштинска и регионална сарадња у области развоја спорта

РАЗВОЈ ЛОКАЛНЕ УПРАВЕ

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

Локална самоуправа у Србији је слабо развијена, ограничена уставним и законским одредбама и сведена на мале надлежности, фискално и економски осиромашена, без своје имовине, у великој мери зависна од централне власти кроз систем финансирања и потребних бројних сагласности, оптерећена честим изменама закона и њиховом неусаглашеношћу, што значајно утиче на представу у јавности о ефикасности њеног рада.

Стратегија реформе државне управе у Републици Србији констатује да је слабо развијена локална самоуправа у Србији последица спроведене централизације и сужавања овлашћења локалној самоуправи током деведесетих година прошлог века и почетних корака ка децентрализацији, чињеним након 2000. године. Садашњи Закон о локалној самоуправи није био довољан да у пракси дође до децентрализације, јер није био праћен изменама одговарајућих секторских закона, нити пропраћен фискалном децентрализацијом којом би се обезбедила изворна, потребна средства јединицама локалне самоуправе за финансирање послова за које су овлашћене.

Према **Анализи социо-економског развоја**, Општина Ариље је, као и већина осталих општина у Републици, у значајној мери зависна од обима уступљених фискалних средстава од стране Републике, а постојећи ниво буџетских средстава Општине није довољан да испуни све законске обавезе и задовољи потребе буџетских корисника.

Образовна структура и ниво обучености општинског руководства и општинских службеника су добри и сви показатељи (стручно усавршавање, познавање рада на рачунару и познавање страног језика) показују раст у периоду после 2001. године.

Будући да је просечно време потребно за оставарење услуге на завидном нивоу, као и да не постоји вишак кадрова, закључује се да је пружање услуга Општинске управе ефикасно и квалитетно.

Као негативно наводи се непостојање стратешког развојног плана, урбанистичког плана и других стратешких докумената којима би се уредила важна економска и социјална питања, као и непостојање кадровских капацитета за стратешко и секторско планирања.

Када су у питању општи општински послови, укљученост грађанских организација у доношење одлука и организовање прес конференција, може се констатовати да је транспарентност на завидном нивоу.

С обзиром да не постоји институционална укљученост НВО у рад органа локалне самоуправе, потребно је успоставити одређене модалитете сарадње са НВО.

Испитивање јавног мњења је показало да грађани нису задовољни степеном укључивања у рад локалне самоуправе, информисањем и транспарентношћу у раду општинских власти. Грађани у већој мери јесу заинтересовани за учешће у раду локалне самоуправе, док се као разлог за неукључивање највише износи немотивисаност, тј мишљење да се тиме ништа неће променити. Већина анкетираних грађана је заинтересована да допринесе развоју општине, јер сматра да сами грађани најбоље знају шта су реалне потребе заједнице.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Недостатак стратегије развоја управе
- Недостатак развојних планова
- Недовољно ефикасна координација са локалним институцијама
- Неуспостављена информатичка повезаност локалних институција
- Отежана и неуређена сарадња са републичким институцијама
- Мале надлежности локалних власти
- Недовољно разграничене надлежности нивоа власти
- Честе измене и неусаглашеност закона и процедура
- Недовољан буџет који не задовољава потребе корисника
- Локална самоуправа нема своју имовину
- Лош материјални положај запослених
- Правно недефинисан статус локалних службеника
- Недостатак кадрова
- Недовољно развијена свест запослених о личној одговорности и управи као сервису грађана
- Недостатак радног простора и безусловне канцеларије
- Недовољан број возила и друге опреме
- Слаба информисаност и недовољно учешће грађана
- Незаинтересованост грађана и мала мотивисаност за сарадњу
- Неповећење грађана у институције власти
- Немогућност решавања захтева грађана ван надлежности локалне самоуправе

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Мотивисаност запослених за стручно усавршавање
- Заинтересованост запослених за стицање нових знања и вештина (страни језици, рад са рачунарима, израда пројеката)
- Висок степен обучености запослених за рад на рачунарима
- Створена основа рачунарске мреже
- Изградња и успостављање услужног и пројектног центра

- Формирана Канцеларија за локални економски развој
- Развијено предузетништво и велики број регистрованих привредних субјеката
- Постојање општег и секторских удружења привредника
- Отвореност управе за сарадњу са привредом
- Отвореност управе за сарадњу са удружењима грађана и НВО
- Позитивна слика о општини у окружењу

СМЕРНИЦЕ

Према **Стратегији реформе државне управе** кључне области реформе управе су децентрализација, фискална децентрализација, изградња професионалне и деполитизоване државне управе, нови организациони и управљачки оквир као основ за рационализацију државне управе и увођење информационих технологија.

Стратегија развоја информационог друштва поставља као циљ увођење информационих технологија у рад државних органа на централном и на локалном нивоу, чиме се грађанима омогућује електронска доступност најразличитијим сервисима на принципу пуне транспарентности и тиме се увећава улога јавног сектора као сервиса оријентисаног према грађанима. Поред тога е-управа представља средство за поспешивање привредног развоја интегрисањем привреде у глобално тржиште, смањивањем трошкова пословања, побољшавањем вештина и запослености становништва.

Националном стратегијом привредног развоја Републике Србије планира се спровођење реформе управе у циљу повећања одговорности и ефикасности државне управе и локалне самоуправе чиме би се створили услови да општине и градови преузму активну улогу у економском развоју и области подстицања страних улагања у привреду.

У **Стратегији подстицања и развоја страних улагања** разазнају се обавезе локалне самоуправе за подршку инвеститорима именовањем службеника или функционера за пружање подршке, обезбеђивање документа инвеститорима посредством једне службе, формирање базу података о земљишту доступном за градњу и слично.

У **Стратегији регионалног развоја Републике Србије** основни циљ локалне самоуправе је успостављање њене активне улоге као носиоца и координатора локалног развоја, за шта је неопходно институционално јачање и подизање нивоа знања изабраних, постављених и запослених лица. Стратегијом се дефинишу формирање одговарајућих тела за стратешко и акционо планирање и писање пројеката, јачање институционалних облика међуопштинске сарадње и удруживања општина, подстицање развоја малих и средњих предузећа, унапређење инфраструктуре, развој информатичке мреже, обезбеђење образовања и тренинга одраслих и развој локалних савета.

Стратегијом одрживог развоја дефинише се развој општина у Србији у складу са принципима развијања партиципативне демократије, уз преузимање

одговорности за заштиту, очување и обезбеђивање једнаког приступа заједничким природним добрима, рационално управљање ресурсима којим се обезбеђује одржива производња и потрошња и урбано планирање којим се иде у сусрет обезбеђењу друштвених, економских и еколошких стандарда.

Национална стратегија управљања отпадом као смерницу дефинише обавезу општине да уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним отпадом на целокупном подручју општине.

У **Стратегији економског развоја Општине Ариље 2006-2015.** дефинисани су следећи циљеви везани за локалну самоуправу: 1. до краја 2010. урађена просторно планска документација и географски информациони систем, 2. до краја 2007. донета локална регулатива у области заштите животне средине усаглашена са републичким прописима, 3. до краја 2009. успостављена институционална подршка економском и социјалном развоју, 4. до краја 2009. успостављен систем контроле квалитета у јавним услугама.

У **Плану промена** дефинисани су следећи циљеви везани за локалну самоуправу: 1. грађани су задовољни услугама које пружа локална самоуправа, 2. у догледном времену општина има издашан и уравнотежен буџет, усклађен са развојним плановима, који је донет уз учешће и сарадњу пореских обвезника и буџетских корисника, 3. грађани су информисани, едуковани и заинтересовани за активно учешће у решавању проблема локалне заједнице.

О П Ш Т И Ц И Љ

Локална управа окренута ка потребама заједнице која, уз јачање партнерства са привредним сектором и цивилним друштвом, ствара могућности за развој општине и побољшање квалитета живота

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија институционалног развоја

Мере и инструменти

- Оснивање потребних служби
- Доношење регулативе за координацију служби
- Увођење стандарда квалитета услуга
- Унапређење кадровских структура
- Стално усавршавање кадрова
- Међуопштинска и регионална сарадња на пројектима модернизације и институционалног развоја локалне управе

2. Стратегија управљања локалним финансијама

Мере и инструменти

- Доношење регулативе на локалном нивоу
- Унапређење наплате прихода

- Партиципација привредног сектора кроз партнерство са локалном самоуправом
- Укључивање донаторских фондова
- Коришћење републичких фондова

3. Стратегија располагања имовином локалне самоуправе

Мере и инструменти

- Иницијатива за враћање имовине локалној самоуправи
- Израда планског документа за управљање имовином у циљу економског развоја

4. Стратегија јачања партнерстава

Мере и инструменти

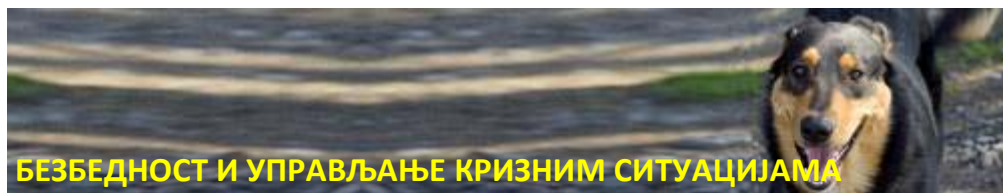
- Унапређење информисања
- Јачање поверења кроз укључивање грађана у доношење одлука и рад управе
- Јачање сарадње са организацијама цивилног друштва
- Укључивање младих у општинска радна тела
- Јачање сарадње са привредним сектором

5. Стратегија модернизације услова рада

Мере и инструменти

- Опремање и унапређење радног простора
- Унапређење информационих технологија
- Развијање тимског рада и толерантних међуљудских односа
- Стандардизовање одевања службеника
- Развијен и промовисан савремени систем мотивације запослених у локалној самоуправи

ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ

У оквиру анализе социо-економског развоја општине Ариље није посебно анализирана област безбедности и управљања кризним ситуацијама, али се у свим сегментима уочава низак ниво безбедности (дотрајали објекти, нерегулисан режим саобраћаја са мањком паркинг места, лоша инфраструктура и сл.) па се може рећи да је потребно посебно анализирати област безбедности и управљање кризним ситуацијама.

Од 14 области које су биле предмет анкете, проблем безбедности је на десетом месту.

Са друге стране, грађани процењују да у овој области није постигнуто неко значајније побољшање.

ОСНОВНИ ПРОБЛЕМИ

- Низак ниво опште безбедности
- Дотрајали и недовољно обезбеђени објекти
- Нерегулисан систем саобраћаја са мањком паркинг места
- Лоша комунална и саобраћајна инфраструктура
- Нерешено питање паса луталица
- Недовољна заинтересованост и едукација грађана
- Недовољна и спора примена закона и општинске регулативе
- Неискоришћеност потенцијала општинских институција због ограничења у републичкој регулативи
- Недовољна сарадња између институција носилаца активности на пољу безбедности у општини
- Не постоји тим за управљање кризним ситуацијама
- Не евидентирају се потенцијалне кризе на нивоу општине

ПОТЕНЦИЈАЛИ ЗА РАЗВОЈ

- Постојање општинске Комисије за безбедност и управљање кризним ситуацијама
- Постојање институција надлежних за безбедност и управљање кризним ситуацијама на републичком нивоу

СМЕРНИЦЕ

Не постоји национална стратегија која се бави питањем безбедности, али је безбедност поменута као део већине усвојених стратегија (Стратегија за борбу против ХИВ-а, све стратегије које се баве питањем заштите животне средине, Стратегија за контролу дувана, Национална стратегија за борбу против корупције, Национална стратегија за борбу против сиромаштва итд.). Надлежности и обавезе Општине на пољу безбедности и управљања кризним ситуацијама су много више одређене законима и подзаконским актима.

Донети општински стратешки документи и План промена баве се питањем безбедности, али пре свега са аспекта екологије и здравља људи.

На нивоу Општине постоји Комисија за безбедност као скупштинско тело. Комисија има свој План и програм рада и подноси годишње извештаје оснивачу. Све установе имају законом прописана нормативна акта и постоје општинске одлуке

које се односе на неке облике безбедности (радно време угоститељских објеката, намена објеката у непосредној близини школа, забрана продаје алкохола и дувана малолетним лицима), али нису довољно ажуриране.

О П Ш Т И Ц И Љ

Развијен систем безбедности и управљања кризним ситуацијама остварен кроз партнерски однос са представницима различитих институција и заједнице и континуирани едукативни и превентивни рад

СТРАТЕГИЈЕ ИНТЕРВЕНЦИЈА

1. Стратегија развоја система безбедности и управљања кризним ситуацијама

Мере и инструменти

- Организовање континуираних активности на плану превенција у области безбедности и управљања кризним ситуацијама
- Доношење, ажурирање и примена општинских докумената из области безбедности
- Планирање и примена мера физичко-техничког обезбеђења у свим јавним објектима и на свим јавним површинама

- Унапређење партнерства са полицијом и правосудним органима и локалном заједницом
- Едукација грађана на пољу противпожарне заштите и опште безбедности и заштите животне средине
- Промотивне активности у циљу подизања свести о потреби превенције и примене прописа и мера у области безбедности и управљања кризним ситуацијама
- Формирање стручних тимова у оквиру институција и њихово стално усавршавање
- Стално праћење стања и повећање степена безбедности у свим областима (јавна безбедност, школе, здравствене установе, саобраћај, комунални системи и др.)
- Унапређење рада ватрогасне службе
- Унапређење система противградне заштите
- Збрињавање паса луталица
- Борба против корупције
- Сарадња са регионалним и републичким институцијама и органима

Визија о Ариљу

Ариље је варошица нова
преточи се у стварност из снова
радоснице сузе сад се лију
имали смо добру стратегију

МСП нас пуно финансира
доведе нас до душевног мира
изграђене школе амбуланте
зато они треба да се памте

Школе нове и пуни вртићи
радо дођеш ал' тешко отићи
људи здрави из града и села
запослена варошица цела

Сигурни су нико их не дира
већина се људи рекреира
лопта скаче, а хала нам блиста
на базену хиљаде туриста

Шљиве беру, малина се спрема
сви су газде сиротиње нема
сељак радо иде на имање
странци хрле на реке и бање

Пасу стада племенитих раса
саплићу се о цеви од гаса
стављаш кола у јавну гаражу
смеће чека своју рециклажу

Путеви се од асфалта црне
по шумама шетају се срне
потоцима тече чиста вода
на кровове често слеће рода

Привредници нису више мали
успешно су међу звезде стали
Пара има буџет нам је дика
пуна нам је галерија слика

У Ариљу свима живот прија
уз музику с локалног радија
варошица до неба ће расти
уз подршку од локалне власти.

Божидар Петровић
Мотел НАИС
18.06.2007.